

svolazzo - swash kapital

svorník - 1.klenbová výseč, slovenský ekvivalent českého termínu *kápě*; iný, výstižnejší termín *prsia klenby* (porovnaj *bočnice*); pozri *diamantová klenba*, *svorník klenby*, *klenba lunetová*
2.*klenák záverečný* (priesečník *rebier* klenby); masívny kameň vo vrchole *rebrovej klenby*, portálového alebo okenného oblúka, do ktorého sa zbiehajú rebrá; zvyčajne zdobený v lícnej ploche (maľba, reliéf) alebo s otvorom pre lano zvonu apod.; neskorogotický svorník je pretiahnutý do priestoru; svorník chýba v konštrukcii klenieb *lombardskej školy* (*románsky sloh*); pozri *svorník hlavný*, *vedľajší*, *visutý*

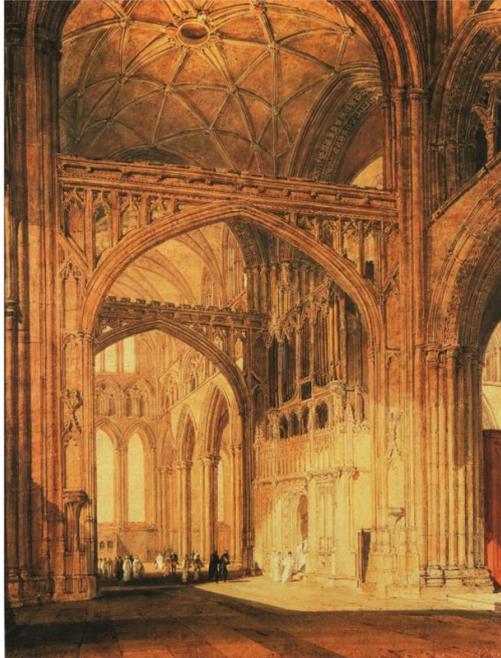
Dudák:1.záverečný kameň, kľúč klenby, zámok klenby; kameň na vrchole alebo ďalšom križení *klenby rebrovej*; zvyčajne je kruhový, hladký alebo reliéfne zdobený alebo s otvorom pre vedenie povrazu od zvonu umiestneného v *sanktusniku*; v gotických chrámoch niekedy symbolizuje *Krista* (bez svorníka by sa klenba rozpadla); niekedy sa oň opiera z hornej strany *mních*; v gotickej architektúre sa vzácnejšie užíval *svorník visutý*, spustený do priestoru pod povrchom klenby; prvý raz svorník použitý v križení *katedrály* v Amiense (1258-68) vo Francúzsku; v českých krajinách použitý *Petrom Parléřom* v chráme sv. Víta (pozri *Pražský hrad*)
2.menej správne *klenák*; pozri *klenák záverečný*

https://www.google.sk/search?q=Apocalypse+Cloisters&rlz=1C1TEUA_enSK466SK466&espv=2&tbn=isch&imgil=jI8tZacasNa3JM%253A%253Bhttps%253A%252F%252Fencrypted-tbn1.gstatic.com%252Fimages%253Fq%253Dtbn%253AANd9GcQ0_P4VDn0AA5z4ErZbO3-hD4vu0hsYV1wH-opgO1y0DIMC2smF%253B300%253B380%253BbKaHhop5EBRwTM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.metmuseum.org%25252Ftoah%25252Fworks-of-art%25252F68.174&source=iu&usq=5B1yev0VTS22Ivax13AZTMSwanw%3D&sa=X&ei=tLaZU46HMYn9ygOA7oGYDA&ved=0CD8Q9QEwAw&biw=1024&bih=544&dpr=1.25#facrc=&imgdii=W3RpI3Kq00GSvM%3A%3BQSCRZbHI-ZmZFM%3BW3RpI3Kq00GSvM%3A&imgrc=W3RpI3Kq00GSvM%253A%3BIXaZtoF5xmv-0M%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.cathedral.org.uk%252Fimages%252Fupload%252F297%252F983.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.cathedral.org.uk%252Flearning%252Fpupil-pages-art-and-architecture.aspx%3B297%3B285

svorník klenby (Chełmno)

svorník hlavný - *svorník klenby* (priesečník *rebier* klenby), ktorým vedú *rebrá hlavné* (pričné a pozdĺžne) aj *rebrá križové* (diagonálne); nedotýkajú sa ho *rebrá vedľajšie*: dvojstupňové *tiercerony* a trojstupňové *lierne*; hlavný svorník symbolizuje Krista (pozri Dudák: *symbolizmus* v architektúre)

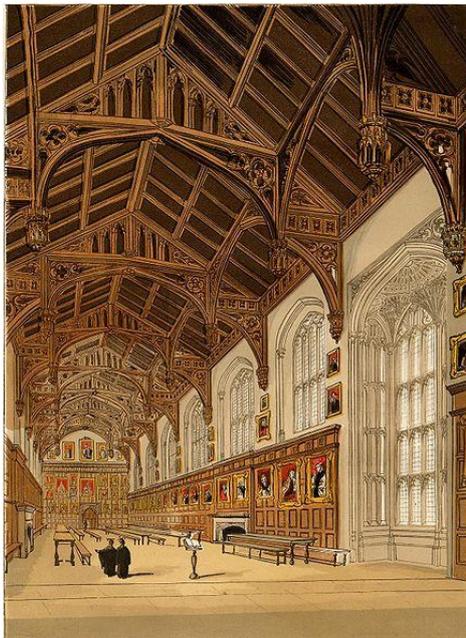

W. Turner: Interiér katedrály v Salisbury

svorník klenby - český výraz *kápě*; *lunetová klenba*, klenbová výseč, diel *klenby* vymedzený jej rebrami a zaklenutý ako jedna plocha alebo aj vrcholový oblúk *klenby*, často výrazne zdobený (pozri *kvadrilob*); pozri *prsia klenby*, *bočnice*

svorník vedľajší - jeden zo *svorníkov klenby*, ktorým prechádzajú *rebrá vedľajšie*: *tiercerony* a *lierne*

svorník visutý - záverečný kameň vo vrchole *rebrovej klenby*, ktorý svojou hmotou aj výzdobou zasahuje do zaklenutého priestoru; spustený do priestoru pod povrchom klenby; častý v neskorogotickej architektúre 14.-16.storočia; pozri *klenba visutá* (Dudák)

Klenba Christ Church College v Oxforde

svornosť - pozri *Concordia*, *Discordia*; *Cnosti a Neresti*; *oliva*

Swanenburg **Isaac Claesz van** - (†1624); tiež Isaac van Swanenburg; holandský renesančný maliar; maliar *holandského zlatého veku*; venoval sa aj *vitrážam*; bol aktívny v Leidene a Goude; jeho žiakom bol zrejme *O. van Veen*; pozri *holandskí maliari zlatého veku*

http://en.wikipedia.org/wiki/Isaac_van_Swanenburg

https://www.google.sk/search?q=Claesz+van+Swanenburg+Isaac&oq=Claesz+van+Swanenburg+Isaac&aqs=chrome..69i57j0l2.1218j0j7&sourceid=chrome&espv=210&es_sm=93&ie=UTF-8

I. Claesz van Swanenburg: Vilém Oranžský oslobodzuje mešťanov spod španielskej tyranie po obliehaní Leydenu (vitráž, Sint Janskerk v Goude, Holandsko)

I. Claesz van Swanenburg: Het Spinnen, het Scheren van de ketting, en het weven (1594-1596)

Swart Jan - pozri *apokalypsa*

http://monsterbrains.blogspot.sk/2008_03_09_archive.html

Swarz -

V. G. Swarz: Občerstvenie bojara (detail, 1865)

swash kapital - angl. – „ozdobná kapitála“; tal. *svolazzo*; ozdobné písmo s prehnanými ornamentmi (pätky, zakončenia, chvosty ad.); jeho vznik sa datuje asi do 16.st., pretože ho možno vidieť v Arrighi opere *La Operina* od Ludovica Vicentino, datovanej do r. 1522; rovnako ako *kurzíva* všeobecne, swash kapital bol inšpirovaný konvenčným dobovým rukopisom a často má *kaligrafický* charakter; často sú používané na začiatku odseku a sú zdobené na pravej strane; extravagantným variantom swash kapital je Zapfino, kaligrafické písmo dizajnéra Hermanna Zapfa z roku 1998; pozri *dekoratívne písmo*

[https://en.wikipedia.org/wiki/Swash_\(typography\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Swash_(typography))

https://fr.wikipedia.org/wiki/Lettre_orn%C3%A9e

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Sierkapitaal>

<https://it.wikipedia.org/wiki/Svolazzo>

Zapfino

Kaligrafické swash kapital (fototapeta)

Swoon - umelkyňa tvoriaca v štýle *streetart*

[http://en.wikipedia.org/wiki/Swoon_\(artist\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Swoon_(artist))

sýček - český výraz pre *kuvika*

syenit - *kameň* nazvaný podľa staroegyptského mesta Syene dnešný Asuán); tvrdý, *žule* podobný (často ťažko odlišiteľný), veľmi odolný; náleziská v Egypte, Škótsku, na Morave; používaný v *monumentálnom sochárstve*

Socha Amona Tutanchamona
zo syenitu

sykomora - strom z rodu morušovníkovitých rastúci vo východnej Afrike; posvätný strom starých *Egyptanov*; z jeho mäkkého *dreva* boli zhotovované rakvy *faraónov*; súčasť *záhrady egyptskej*; porovnaj *cyprusové drevo* používané na rakvy *kresťanov* (Biedermann)

Biedermann v súvislosti s heslom *strom*: starí Egyptania uctievali sykomoru, z ktorej získala bohyňa *Hathora* pre *duše* mŕtvych posilňujúci nápoj a potravu

sýkorka - lat. *parus*; vták z čeľade sýkorovitých; v jej potrave prevláda hmyz, ktorý vyhľadáva na stromoch, preto je veľmi užitočná; jej spotreba potravy je veľmi veľká, niekedy sa uvádza, že jedinec spotrebuje za deň toľko hmyzu, koľko sám váži

Frotscher: sýkorka symbolizuje neutichajúcu tvorivú *fantáziu*; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; vták; zvierá*

Symaitida - Zamarovský v súvislosti s heslom *Faun*: v *gréckej mytológii* nymfa, matka *Akkisa*, ktorého porodila *Faunovi*

symbol - konkrétny predmet na označenie nejakého abstraktného pojmu; v úzkom výtvarnom poňatí *znak*, znamenie, ktoré v sebe nesie istý *alegorický* rys; na rozdiel od *atribútu* je symbol zobrazovaný bez objektu, ku ktorému sa vzťahuje; výkladom symbolov sa zaoberá *ikonografia*; základom všeľudskej symboliky je *archetyp*; pozri *emblém, emblematika; štandarda; symboly; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; jednorožec, lev, thyros, Melkart; bodliak, brečtan, srdce; triquetra, Valknut, vestica piscis, strom živbota, Mickey Mouse; Four-Freedoms-Symbol; zenbuddhistické maliarstvo; zemeguľa Organizácie spojených národov, obdobia života*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Symboly>

https://www.fa.stuba.sk/docs/uai/UDTAOP_nove/vyskum/vegacintorin/vegazbornik/05gasparova.pdf

J. Koller: Súčasná Kultúrna Situácia (1993)

symbol profiatómový - symbol atómového odzbrojenia; zakladá svoj význam na symbolike *kruhu*, do ktorého je vpísaný znak podobný *rune* (je obráteným runovým znakom pre *život*); súčasne obrazovo zodpovedá v medzinárodnej signálnej *abecede* písmenám N (nuclear, atómový) a D (disarmant, odzbrojenie); zvyčajne čierne alebo žlté pole za znakom zatiaľ nemá vyhranený symbolický význam (?); symbol navrhnutý angl. grafikom G.Holtonom 1958 pre demonštračný pochod proti atómovému zbrojeniu, ktorý sa konal ten istý rok; stal sa znakom aj neskorších anglických veľkonočných pochodov za atómové odzbrojenie; využívaný na *letákoch*, *plagátoch*, obaloch publikácií, v *maliarstve*, *sochárstve* aj *užitom umení* (prívesky, prstene); porovnaj *holubica mieru* (Picasso); pozri *symboly politické*

symbol slnečný - *slnečný symbol*

symbolický znak - zastupujúci znak

symbolika farieb - *farebná symbolika*; pozri *farba biela*, *žltá*, *červená*, *hnedá*, *sivá*, *fialová*, *zelená*, *čierna*; *farby liturgické*, *farby heraldické*; *Der Blaue Reiter*

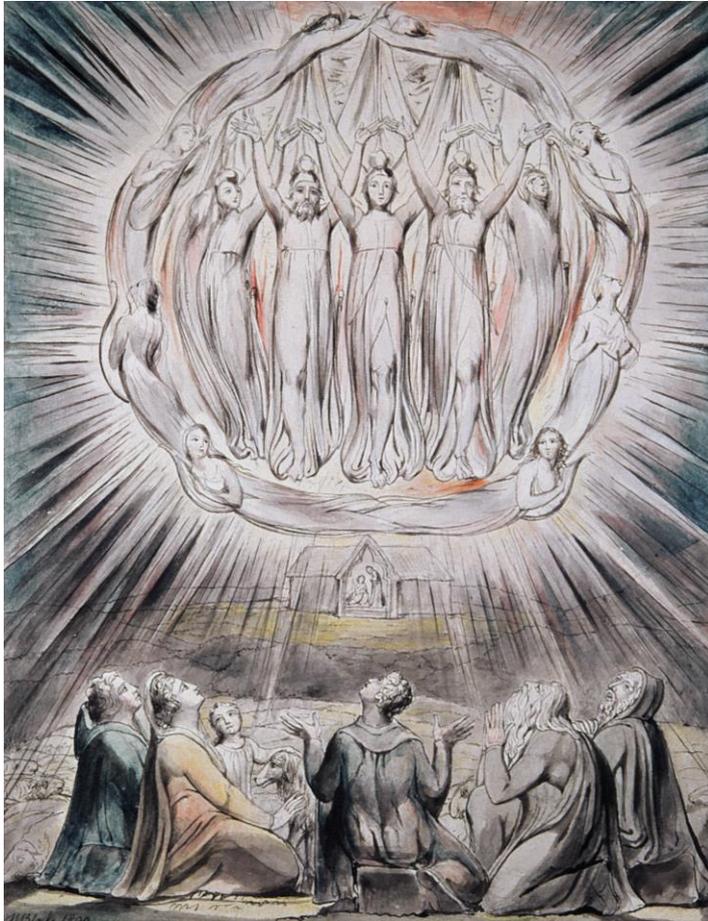
symbolistickí maliari - pozri *M. V. Nesterov*, *M. Vrublev*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Symbolist_painters

symbolizmus - európsky *postimpresionistický* umelecký smer 2.pol. 19.st. - zač. 20.st.; pôvodne smer literárny (poézia; *S. Mallarmé*), zasiahol však aj výtvarnú oblasť; tematicky smeruje do oblasti fantázie, snov, iracionality, usiluje sa zachytiť zložité duševné stavy a nálady pomocou *symbolov*; predchodcami symbolistov boli Redon, Puvis de Chavanes; vo výtvarnej oblasti inšpiroval *pontavenskú školu* (pozri *syntetizmus*); symbolizmus sa zaoberá otázkami výtvarnej formy (odmieta *impresionistický* vzťah ku skutočnosti založený na zachytení atmosféry a prchavosti

okamihu a kladie si za cieľ čistú maľbu podľa zásad plošnosti, dekoratívnosti); postavy a obrazy sa stávajú znakmi/symbolmi osôb s určitými rozlišovacími črtami; cez počiatkové rôznorodé východiská symbolizmus nakoniec vyústil do plošného vegetatívneho tvaroslovia a v ňom splynul so *secesiou*; (Ensor, Böcklin, Klimt, Kubin, Beardsley, Vrubel, Munch, *M. K. Čiurlionisa*; v českom umení Bílek, Sucharda, Šaloun, Kafka, Preisler, Preissig a v druhej generácii symbolistov Zrzavý, Váchal, Koblíha); pozri skupina *Nabis*, *ružové a modré obdobie*, *fideizmus*; *orfizmus*, *Moderná revue*, *Salon de la Rose + Croix*, *G. Amisani*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Simbolismo>

W. Blake: Anjeli sa zjavili pastierom (1809)

symbolizmus v architektúre - Dudák: napriek tomu, že architektúra je svojou povahou abstraktným umením, nezanedbateľnou zložkou väčšej časti architektúry (aj *urbanizmu*) je jej symbolická zložka; znamená to, že stavba alebo niektorá jej časť symbolickou (znakovou) formou interpretuje určitý predmet alebo myšlienku; najsilnejšie je symbolická zložka zastúpená u *pamätníkov* a *pomníkov*, kde často prevažuje nad funkčnosťou; veľký význam má symbolizmus v prípade oficiálnych stavieb, ktoré vyjadrujú ideológiu doby (chrámové veže, široké priečelia reprezentatívnych budov, symbolické opevnenie - *krenovanie* renesančných *radníc*); veľmi rozšírený je symbolický *dekór* (plastický, maliarsky), ktorý nevytvára v pravom zmysle slova architektonický symbol, iba symbolickým významom stavbu funkčne individualizuje a zaraďuje (rodové a štátne znaky); často získali symbolický význam aj slohotvorné prvky ako celok; typický je najmä ideologicky motivovaný *historizmus* (v českom *baroku* doby Karola IV. uplatňoval gotické prvky); v období historizmu 19.st. rôzne štýly symbolizovali rôzne funkčné zaradenie stavieb: gotika určená pre stavby sakrálné a charitatívne (pozri *novogotika*), renesancia určená pre budovy štátnej správy (pozri *novorenesancia*); niektoré symbolické architektonické znaky sú v danej civilizácii relatívne ustálené a všeobecne rozšírené (*vertikalita* chrámových veží v kresťanskom svete, stupňovitá centrálna časť *hinduistických* chrámov, symbolizujúcich mýtický stred sveta - horu *Meru*); iné architektonické znaky sú dobovo obmedzené (chrámové veže protireformačných kostolov stavané po stranách *apsidy* ako symbolickí strážcovia oltára; pozri *kostolná veža*); niektoré architektonické

znaky boli vytvorené pre konkrétny prípad (Newtonov kenotaf E. L. Bouléeho, symbolizujúci zemskú sféru); niektoré konštrukčné prvky boli symbolikou opatrené dodatočne (*gotický oblúk* interpretovaný ako zopnuté ruky, ústredný *svorník* symbol Krista); v najnižšej forme môže stavba *naturalisticky* zobrazovať určitý predmet, čo sa stáva tak v modernej dobe z komerčných, reklamných dôvodov (napr. fabrika na obuv - bota, bistro - hamburger); obdobný charakter však mala aj *architecture parlante* z čias *Veľkej francúzskej revolúcie* (1789-94); niektoré typy stavieb (svojou podstatou celkom nesymbolické) vďaka svojmu rozšíreniu získali taký identifikačný charakter, že na základe vžitej dohody sa stali ich tvary takmer obecné záväzné (typ benzínových staníc); významnú symbolickú funkciu mal od počiatku architektúry jej *pôdorys* (architektonický aj urbanistický); často vyjadroval previazanosť ľudského mikrosveta a kozmických vzťahov (pozri *kozmológia*, *kozmozlogický*); pôdorysná symbolika môže byť jednorozmerná a symbol sa v nej redukuje na znak: Santiniho pôdorys dvora Lýra v podobe lýry; pôdorys hlavného mesta Brazílie (silueta lietadla) symbolizuje rýchly štart zeme k modernizácii; od najstarších čias až do *baroka* sa symbolika vzťahovala najmä na obecné vyjadrenie deja (napr. symbolika tibetského *čhörtenu*), ktoré malo niekedy hlboký a zložitý *ezoterický* význam (*katedrála* v Chartres, letohrádok Hviezda v Prahe); symbolizmus sa uplatňoval najmä v čase gotiky a baroka, zatiaľ čo v *renesancii* bol oslabený; neskoršie symbolika upozorňovala viac na účel stavby; od *neoklasicizmu* estetické koncepcie symbolický charakter stavby väčšinou odmietajú (stavba má vyjadrovať predovšetkým iba seba a v tomto zmysle má byť sebestačná); tento názor v estetike pretrval až do poloviny 20.st. (avšak symbolizmu sa celkom nevzdal ani *funkcionalizmus*: napr. zámerné zdôraznenie strojovej estetiky, nautické a aerodynamické motívy; výnimku vo všeobecnom odmietaní symbolickej funkcie tvorili totalitné krajiny (ZSSR, fašistické Nemecko), ktoré plno využívali aj symbolické pôsobenie architektúry (vedomé nahrádzanie starých symbolov novými: snaha potlačiť dominanty dedinských kostolíkov vysokými obilnými silami apod.); vzťah k symbolizmu prehodnotila až *postmoderná* architektúra, ktorá (vo svojej neskomercializovanej forme) uprednostňuje pluralitu symbolických odkazov pred jednoznačnou symbolikou

symbolon - *emblém*; pozri *ikon*, *pictura*, *imago*

symboly, alegórie a atribúty kresťanské - vývojovo premenná kultová sústava predstáv *kresťanstva*, vyjadrených obrazom; využitie pre poučenie (pozri *Cnosti a neresti*), zastrašenie (zobrazenie *pekla*), uctievanie (*mariánsky kult*), vynútenie poslušnosti (*Posledný súd*, *raj*) a osobitne pre výklad usporiadania *sveta*, *kozmológie*; kresťanská symbolika preberala a pretvárala obrazové podnety z iných kultúrnych okruhov a náuk (východných, predkresťanských, napr. *antickej mytológie*) a prispôbovala ich národným tradíciám (*české nebo*), prehodnocovala ich formou *antitéz*, *symbolov* a *atribútov* svojich odporcov (Peržanov; pozri *mitraizmus*); kresťanstvo vytvorilo svoju *mytológiu*, *farebnú symboliku*, symboliku geometrických tvarov (pozri *symboly grafické*), čísiel (pozri *symboly číselné*), zvierat, nerastov, svoje *alegórie* a sústavu atribútov; cez obrazové spory a *obrazoborecké* vlny patrí kresťanstvo k vieroukám, ktoré v krajnej miere využívajú vo svojej praxi účinnosť zobrazení a jeho uctievanie; kresťanské symboly vo všeobecnosti označované ako *emblémy*

pozri *Cnosti a neresti*; *bodliak*, *brečtan*, *ľalia*, *granátové jablko*, *pínia*, *cyprus*, *figovník*, *kríž-srdce* - *kotva*, *loď*, *kotva*, *studňa*, *kalich*, *pochodeň*, *chrison*, *diabol*, *božie oko*, *agnus Dei*, *baranček*, *delfín*, *ametyst*; *jednorožec* (Lurker); *páv*, *pelikán*, *lev*, *had*, *kobylky*, *mravec*, *panter*, *pavúk*, *Pegas*, *Fénix* (Wensleydalová); *alga* a *omega*, *A*, *O*, *chi*; *kríž konštantínsky*; *aspis*, *strunné nástroje* (záporný význam: *dychové nástroje*); *zverokruhové znamenia*, *mesačné znamenia*, *bestiár*, *katakomby*, *Physiologus/Fyziologus*; *atribúty*, *symboly*, *alegórie* a *prirôvnania*

symboly alchymistické - *alchymistické symboly*

symboly a personifikácie národné - pozri *Bohemia*, *Moravia*, *Britania*, *Saxonia*, *John Bull*, *Germánia*, *Silesia*, *Bavaria*, *Franconia*; *galský kohút*, *hrdlička*, *orol*, *medveď*

symboly astronomické - *astronomické symboly*

symboly astrologické - *astrologické symboly*

symboly budhistické - *budhistické symboly*

symboly čínske - *čínske symboly*

symboly číselné - grafické symboly odvodené z praxe početných úkonov; z číselných zákonitostí reálnych vzťahov odvodzovaná predstava vyššieho rádu, ktorá viedla k prehodnocovaniu v oblasti *mágie* čísiel (pozri *abraxas*), v *astrológii*, v *kosmogonických* a *kozmozlogických* predstavách; vo výtvarnom diele významy čísel a im zodpovedajúce geometrické obrazce vytvárajú ďalšie významové vrstvy; *kánon* výtvarného diela je často založený na zložitých a presných číselných hodnotách (*zlatý rez*, kompozičné siete geometrických obrazcov); číselná symbolika podobne ako *symboly grafické* je historicky podmienená spoločnosťou, a preto sa jednotlivé čísla môžu v

rôznych dobách a spoločenských vrstvách líšiť; pozri *štvorec položený na základne/čierny štvorec; pytagoreizmus; číslo*

0 - symbol nebytia ale súčasne latentného stavu možnosti bytia; pre svoj uzatvorený tvar je aj symbolom nekonečnosti, večnosti a celistvosti všetkého; opakovaním nuly vo spojení s inými číslicami malo umocňujúci kladný význam (100, 1000); pozri Krämer-Trenkler: *rok nula*

1 - jedna, jednotka: symbol bytia, aktívneho princípu, určitosti, nedeliteľnej jednoty a jednosti v sebe; je pevná, čistá, nedá sa zmenšiť; v *mytológii* sa vzťahuje k najvyššiemu bohu; pozri *trojica/triáda, trojica božská*

2 - dva, dvojka: symbol deliteľnosti, prírodnej dialektiky protikladov, ich kontrapozície, stretávania, napätia a rovnováhy, dvojnosti; splyva s dvojicami Slnka a Mesiaca, dobra a zla, *života a smrti*, s predstavou aktívneho bádateľného života, s dualizmom v mýtoch o dvojčkách; dve *ryby z Nasýtenia piatich tisícov* (Hall)

3 - tri, trojka: obecne a všestranne významný symbol; symbol *trojjednosti* (božstvá; pozri *Trojica*), nedeliteľné číslo, zlučujúce začiatok, stred a koniec; trojka spojená s predstavou cyklu zrodenia/detstva, zrelosti a staroby ako ich predstavujú *Moiry*; princíp smerujúci hore (*trojuholník na základne*); pozri *hexagram, nimbus; Grácie, sv. Mikuláš, „traja šťastní“*; tri razy pokúšaný Kristus diablom na púšti (pozri *Pokušenie na púšti*), na tretí deň vstal Kristus z mŕtvych (pozri *Zmŕtvychvstanie Pána*), tretí deň bola Panna Mária vzatá na nebesá (pozri *Nanebovzatie Panny Márie*), tri razy Peter zaprel Krista (pozri *Petrove zapretie Krista*), tri stromy zrastené na *hrobe Adama*; pozri *slina, plúvanie*

4 - štyri, štvorka: symbol zeme a univerza rozprestierajúceho sa na všetky štyri svetové strany; vzťahujú sa k nemu písmená slova *Adam*, ramená *svastiky, slnečného križa*, štyri živly (zem, voda, vzduch, oheň), ročné obdobia; konštruktívne číslo, ktorému zodpovedá obrazec *štvorca*, prípadne *kocky*; číslo štyri dôležitým v perzskej architektúre (štyri živly; pozri *perzské umenie 4*); v *antike* bola štvorka však číslo nepriaznivé, nakoľko bola zdvojením dvojky; vo výtvarnom umení sa objavuje ako *tetragram (JVHV)*, štyria *evanjelisti*, štyri *apokalyptické bytosti*, štyria *apokalyptickí jazdci*, štyria *cirkevní otcovia, nimbus*, štyri dni pochovaný *Lazár* pred svojím vzkriesením Kristom (pozri *Vzkriesenie Lazára*)

5 - päť, päťka: symbol človeka (päť prstov, *päť zmyslov*, hlava a štyri končatiny), duchovného víťazstva nad hmotou, symbolom *lásky*, spojenia *ženského a mužského princípu, svadby* (vo výjavoch zobrazenia *ruže, viniča, jablčka*, dudy pre ich päťdielne listy a kvety); zodpovedá mu *pentagram, päťcípá hviezda*, do ktorej je vpísaný človek; častá kompozičná osnova a matematický *modul* proporcií; pozri *päť rán Kristových; slivkový kvet, päť chlebov v Nasýtení piatich tisícov (Lukáš 9,16; Ján 6,1-13; Biedermann: ryba)*, päť tisíc rán pri *Bičovaní Krista* podľa *Brigity Švédskej*, obeť *päť šekelov* za prvorodeného syna

6 - šesť, šestka: symbolom dvojnosti, rovnováhy a jednoty; zlučuje protikladné živly, aktívny a pasívny princíp, oheň a vodu > symbolizuje panenstvo a *manželstvo*, plodenie a tvorbu (šesť dní stvorenia sveta, v šiesty deň stvorený človek); zodpovedá mu *šesťrohá hviezda* ako prienik dvoch trojuholníkov, z ktorých ten, čo stojí na základne, znamená aktívny mužský princíp a oheň, a druhý, postavený na vrchole, pasívny ženský princíp, vodu; pozri *hexagram; Adad*

7 - sedem, sedmička: symbol dokonalého poriadku, v rôznych kombináciách obsahuje všetky nižšie čísla, zachováva dialektiku ich napätia a zároveň ju spája do vyššej jednoty; deliteľné číslo s pevným stredom (3-1-3), *šťastné* číslo; zlučované s mesačnou symbolikou (4x7 = 28 dní, mesačná fáza); geometricky mu zodpovedá *sedemrohá hviezda*; pozri *babylonská* predstava siedmich nebies > *sedemstupňový zikkurat*, sedem *závojov* bohyně *Ištar; Apokalypsa*: sedem pečatí, sedem hromov, sedem *anjelov*, sedem druhou *neba*; sedem tučných a sedem chudých kráv, sedem plných a sedem vyschnutých stebiel trávy, o ktorých sa prisnilo faraónovi; pozri *sedem; sedem anjelov; sedem archanjelov; Sedem bolestí Panny Márie; sedem kresťanských obcí; sedem darov Ducha svätého; sedem divov sveta; sedem fakiel; sedemfarebná zem; sedemhlavý drak; sedem hriechov; sedem ohnivých lúč; „sedem nádob božieho hnevu“; sedem nebies; sedem pečatí; sedem pekiel; Sedem plíag; sedemramenný svietnik; sedemrohý a sedemoký baránok/apokalyptický baránok; sedem sfér neba; sedem skutkov milosrdenstva; sedem slobodných umení; sedem smrteľných*

hriechov; sedem kresťanských sviatostí; Sedem trúbiacich anjelov; sedem úrodných a neúrodných rokov; Sedembolestná Panna Mária; pálenie márnivosti; sedem členov slobodomurárskej lôže; sedem rokov, po ktorých Baal zabil boha smrti Mota; tzv. sabatický cyklus; sedem (alebo päť) chlebov a sedem (alebo 12) zvyškov chleba z Nasýtenia piatich tisícov (Hall); „uzol pravej lásky“

Betz v súvislosti s číslom 8: v islamská náboženská predstava vychádza z existencie siedmich *pekiel*, ale súčasne z ôsmich nebeských *rajov*, lebo božia spravodlivosť a jeho hnev sú veľké, jeho milosrdenstvo a milosť sú ešte väčšie; pozri *symboly číselné: 8*

8 - osem, osmička: symbol dovŕšenia a regenerácie (oktogonálny pôdorys *baptistérií, krstiteľníc*), výtvarne mu zodpovedá *oktogón*, obrazec medzi *štvorcem* (zemou) a *kružnicou* (*nekonečnosť, večnosť*); k symbolike čísla 8 sa viaže symbolika *lotosového kvetu*; pozri *osem kresťanských sviatostí, osemramenný svietnik, koleso šťastia* s ôsmimi bahrami, osemnohý koň *Sleipnir*, osemruký *hinduistický* boh *Višnu*, osem zachránených pre *Potopou sveta, osem blahoslavenstiev, Osem bohov z Chmunevu*

Betz: v symbolike čísiel je osmička dvojitá štvorka (4+4) alebo dva razy znásobená dvojka (2+2+2); ak jestvujú štyri hlavné smery vetrov, potom na to nadväzuje osem smerov veternej ružice; osmička nemá, obdobne ako štvorka žiadnu zvláštnu dynamiku, zato vyžaruje pokoj; je výrazom v sebe samotnej sa vznášajúcej *harmónie*, rovnako ako koleso s ôsmimi bahrami demonštruje takmer nákazlivú *symetriu* (pozri *čakra/koleso náuky*) osemlistový *lotosový kvet* je stelesnením kvetu vyzývajúceho k *meditácii*; lotos je symbolom poznania vedúceho k *nirváne*, ale jeho kvet je aj *lono*, z ktorého sa rodí *Budha*; osem bahrov má *koleso vykúpenia*, osem ciest vedie k *nirváne* (*Vznešený osemdielny chodník*); v *hinduizme* má hlavný boh *Višnu* osem paží, ktorými udržuje svet a je tak *osou sveta/axis mundi*; zúrivy germánsky boh *Odin/Wotan* je zobrazovaný v divej jazde na *Sleipirovi*, koňovi s ôsmimi nohami; nedá sa jednoznačne rozhodnúť, či jeho osem nôh má zdôrazniť zvláštnu rýchlosť zvierat'a alebo ich počet nesie aj iný symbolický význam; v stredovekých vyobrazeniach má osem bahrov *koleso šťastia/koleso osudu* rímskej bohyně *Fortuny*; bohyňa ním neprestajne otáča a nikto si nie je istý svojím postavením a vládou; značný význam dostala osmička v kresťanstve; osem ľudí prežilo *Potopu sveta*, a preto sa osmička stala číslom záchranu a *znovuzrodenia*; ďalej *Ježiš* predniesol *osem blahoslavenstiev* (pozri obrazový typ *Kázeň na hore*); predovšetkým však v kresťanstve bolo, že dňom *Ježišovho vzkriesenia* bol prvý deň týždňa (nedeľa), alebo, ako sa vpravelo, ôsmy deň (kresťanský týždeň sa vymedzoval od nedele do nedele); ako sa potopou končil jeden *eón/vek* a vzišiel eón nový, vodou očistený, tak sa začína *Ježišovým* dňom vek vzkriesenia; treba si pripomenúť aj to, že ôsmy deň po narodení bola *obriezka židovských chlapcov*; v znamení posvätnéj osmičky bola predovšetkým liturgia *krstu*, ktorým krstenc získal možnosť zmŕtvychvstania umožneného obeťou *Ježiša Krista*; v znamení „posvätnéj osmičky“ bola predovšetkým *liturgia krstu*; krstom získava každý krstenc podiel na živote *zmŕtvychvstania Krista*; *kaplnky* na krstenie (*krstiteľnice, baptistéria*) majú takmer vždy *oktogonálnu* formu, často ju osemhranné aj krstiteľnice (nádoby na krstenie); takisto staré *pohrebné kaplnky*; boli často stavané podľa tejto základnej formy; kto prežil "sedem dní" svojho života, vchádza konečne do ôsmeho, ktorý nikdy nekončí; rovnako ako sa ôsmy *tón* obracia k tónu základnému, len o oktávu vyššie, obnovuje ôsmy deň opäť deň prvý, avšak očistený a „povýšený“; tak sa osmička dokonca postavila nad sedmičku; snáď tým mala byť sedmička predstihnutá, lebo vládla v antickom mytologickom svete; sedem planét a ich dráhy prináleží z tohto pohľadu ešte ku „starému svetu“; so vzhádzajúcim „slnkom spravodlivosti“ a príchodom ôsmeho dňa je význam sedemčlenného rytmu relativizovaný; jeden z *cirkevných otcov* z prelomu 1.-2.st. *Klement Alexandrijský* povedal: „Púť, ktorá vedie za pohyblivé hviezdy (planéty) vedie do neba, to značí k ôsmemu pohybu a k ôsmemu dňu“; je obdivuhodné, že osmička bola stále používaná ako základný architektonický model; na *kapitule v Cluny* (okolo 1095) sa píše: „Octavus santos omnes docet esse beatos“ (Osmička učí, že všetci svätí sú blahoslavení); *oktáva* je znovu obnovený dokonalý súlad a tým je súčasne návratom k pôvodnej *harmónii* a „blahoslavenstvu“ čísla 1; ôsmy tón je vo všetkom dokonalý a prevyšuje pozemskú drinu a všetky súženia; jednota a číslo osem sú zreteľnou hranicou, na ktorej sa stretáva pozemské s nadpozemským“; to čo sa nachádza v mýtoch a symboloch mnohých kultúr, sa stáva teda v kresťanstve mimoriadne závažné; už v starom *Egypte* bol boh *Thowt* uctievaný v chrámovom meste *Hermopolis Magna*, ktoré malo egyptské meno *Šmun*, čo znamená osem; *Thowt* bol uctievaný ako boh *múdrosti* a vedy, bol však tiež lekárom a kúzelnikom (pozri *bohovia lekárstva; mágia*); v čínskej knihe *I-ťing* existuje osem krát osem znakov, čiže dokopy 64, ktoré označujú plnosť všetkých *osudov* a premenlivých možností; v rámci týchto osudových procesov má ten, kto knihu študuje, poznať vlastnú cestu a vyjasniť si úlohy; v *islame* sa nachádza predstava siedmich *pekiel*, ale súčasne ôsmich *rajov*, lebo hnev a spravodlivosť

Alaha sú veľké, ale jeho milosrdenstvo ešte väčšie; dôležité je aj to, že ležatá osmička je našim symbolom *nekonečnosti*; dvojité slučka so svojimi pólami (gréč. *lemniskaté*) má svoj vlastný rytmus a robí zrazu z osmičky dynamický útvar oscilujúceho pohybu; v *christologickom* hymne *apokryfných* Skutkov Jánových, ktoré vychádzajú z jedného *gnostického* súboru, sa nachádza záhadný verš: „Osmička chváli seba samu“; zostáva otvorené, či autor myslí osem anjelov, alebo či sa *enigmatická* osmička pridáva k chválospevu; na každý pád autor túto osmičku zhrnul do jednoty, *ogdoandu*, a cítil sa byť s ňou spätý; mimoriadny význam má osmička v *budhizme*; východným bodom budhistického myslenia je poznanie utrpenia, s ktorým je neodvratne spojený ľudský život; sú to štyri *vznešené pravdy*, ktoré umožňujú pochopiť uzol ľudských problémov; na základe vznešených právd ukázal Budha osemdielnu cestu, ktorá sa nazýva aj „stredná cesta“ alebo *Vznešený osemdielny chodník*; kto po ňom kráča, má nádej, že unikne kolobehu znovuzrodenia (*samsáre*) a dosiahne *nirvány*; ôsmy krok je prechodom, osvietením (*bódhi*), ktorým sa vstupuje do sféry možného; istá podobnosť s ôsmym dňom Kristovho *zmŕtvychvstania*, prechodu do dokonalosti, sa nedá poprieť

9 - deväť, deviatka: symbol konečnosti, jednoty hmotného, rozumového a duchovného; v symbolike desiatinných sústav je posledným číslom pred návratom nuly, t.j. pred obnovením jednoty s prírodným bytím; čísla v deviatkami boli významné: 99 mien boha *islamu*, 99 perál *ruženca*; číslo 99 zodpovedá slovu amen ukončujúcim modlitbu

10 - desať, desiatka: symbol jednotlivostí aj celku, návrat k jednote po prekonaní životných rozmanitostí; počet zahŕňa všetky kresťanské prikázania (pozri *križ Ondrejský*); s číslom desať však spájané aj zlé znamenia: desať rohov zvierat a *neviestky babylonskej*, *desať rán egyptských*; v *Oriente* desiatka symbolom dobrým: prechodu do ďalšej fázy, rovnako dobrým číslom bola v *antike*

11 - jedenásť, jedenástka: symbol stretnutia a *utrpenia*, neblahé číslo; zahrnuje význam desiatky a jednotky: zavŕšené ľudské bytie, ktoré pokračuje vo svojej neinividualizovanej, prírodnej forme

12 - dvanásť, dvanástka: symbol kozmického poriadku; viaže sa k nej geometrický obrazec kruhu v časovom a priestorovom delení ako *zverokruh*, kruh života, dvanásť mesiacov roka, dvanásť hodín dňa, dvanásť úrod *stromu života*, *dvanásť bohov Olympu*, dvanásť úloh *Heraklesa* (pozri *dodecatylos*), 12 *apoštolov*, 12 synov patriarchu *Jákoba* > *dvanásť kmeňov Izraela*, 12 základných kameňov a brán *Nebeského Jeruzalema*, dvanásť druhov ovocia rastúceho v *raji* (Nový biblický slovník; *Zjavenie 22*); číslo dvanásť ako násobok čísla 4 bol dôležitým číslom v perzskej architektúre (pozri *perzské umenie 4*); pozri *Veľká sfinga* (Discovery), dvanásť (alebo 7) zvyškov *chleba z Nasýtenia piatich tisícov*, dvanásť *Sibýl*, obrazový typ *Zoslanie ducha svätého* s dvanástimi národmi sveta; *Dvanásťročný Ježiš v chráme*; *Kalevala*

13 - trinásť, trinástka: symbol *smrti* a súčasne aj nového, posmrtného života; číslo neblahé, nakoľko presahuje číslo pozemského bytia: 12; pozri *nešťastie*; *Teotl Iztacan*

15 - pozri *pätnásť*, *stupňov piesní*

20 - za dvadsať strieborných predaný *Jozef* syn *Jákoba* svojimi bratmi do otroctva

24 - posvätné číslo východných filozofií

30 - za tridsať strieborných predal *Judáš* Krista

40 - štyridsať dní strávených na púšti (pozri *Odmietnutie Joachimovej obete*/*Joachim vyhnaný z chrámu*, *Pokušenie na púšti*), štyridsať rán pri *bičovaní* Krista, *Nanebovstúpenie Pána* štyridsať dní jeho *zmŕtvychvstania*, štyridsať dní putovania *Eliáša* na púšti (pozri *Eliáš navštívený anjelom*)

42 - pozri *Elizeus a zlé deti*

49 - štyridsať deväť dní *transcendentálnej* meditácie *Budhu* pod stromom *bódhi*, po ktorom dosiahol osvietenie; pozri *koleso náuky* (Adkinson)

50 - časté číslo v *gréckej mytológii* (50 *Argonautov*; 50 synov kráľa *Priama*; 50 *Danaíd* - dcér kráľa *Danaa*; 50 *Hekatocheirov*; 50 detí *Selené*)

75 - sedemdesiat päť kostolov na Kryme počas pôsobenia sv. *Klementa*

100, 1000 - sto, tisíc a ďalšie čísla tohto radu sú symbolmi celistvosti a rovnováhy; za *helenizmu* považované za šťastné všetky čísla zakončené na nulu; symboliku prevzalo aj *kresťanstvo*; gréc.100 - hekaton > (*Hekatoncheiros* - storukí obri, synovia *Gaie* a *Urana*; *hekatomba* - pôvodne obeť 100 volov; tisíc očí boha *Indru*); avšak v mongolskom umení tisíc rokov *nešťastia* symbolizovaných *križovým ornamentom*; pozri *chiliazmus*, *milenarizmus*; *Ťing-Lin/Ki-Ling*; *bazai*; „*kabátec s desaťtisíc nitmi*“, *hekatomba*; „*svätý piatich tisícov žien*“; *zdar/úspech*

Becker: číslo 100 v helenistickém svete symbolizovalo dokonalé *dobro*; v kresťanskom svete je obrazom *nebeskej blaženosti*; podobný význam má počet tisíc

260 - 260 dní, ktoré *Apokalyptická žena* strávila na púšti

365 - mystické číslo *abraxas*

666 - Betz: v *gematrii* mimoriadne vzrušujúce číslo už viac ako 2000 rokov; nachádza sa v Jánovej *Apokalypse*, v ktorej opisuje morskú šelmu, ktorá bojuje a zvíťazí nad svätými; v tomto boji zla nad dobrom pomáha morskej šelme iná, pozemská šelma; jej meno je možné sa dozvedieť, keď sa správne „prečíta“ číslo 666 (*Zjavenie 13,18*); pri rôznych viac alebo menej komplikovaných spôsoboch vychádzali mená rímskeho cisára Caligulu (nechal postaviť pred *jeruzalemský chrám* vlastnú sochu), alebo cisára *Nera*, ktorého pre jeho vládu ho nenávideli *Židia* aj *kresťania*; do úvahy prichádzali aj iní, mladší, pozemskí vládcovia; pozri *hexakonsioihexekontahexafóbia*

888 - Betz: v gréčtine je toto číslo vyjadrené súčtom písmen, ktoré tvoria grécke meno *Ježiša* (IHOY = *IHOU*); preto má mimoriadny význam v kresťanskej *gematrii*; keď uvažíme, že 8 je číslom radosti a *šťastia*, nového počiatku a *vzkriesenia*, potom trojitá osmička je *triádou spásy*; pozri v egyptskej *mágii*: *božské triády*

milión - pozri „*Dom miliónov rokov*“

symboly egyptské - egyptské staroveké symboly

symboly erotické - pozri *erotika/sex*

symboly evanjelistov - pozri *cherubín, hora Sion, rajské rieky, symboly číselné:4; Zjavenie*

evanjelista Matúš - človek

evanjelista Marek - lev

evanjelista Lukáš - býk

evanjelista Ján - orol

Kánonový list so symbolmi evanjelistov Matúša a Lukáša (Biblia de San Isidoro de León, 960)

(5,1-9. Baránok prevzal sedmopečatnú knihu). **Videnie Baránka** (Beatus Lorvão, 1189)

(5,1-14. Baránok prevzal sedmopečatnú knihu). **Videnie Baránka** (Beatus Navarre, 12.st.)

H. Wierix podľa M. de Vos: Obraz Krista (1582)

symboly falické – pozri *falus, palec*

symboly farieb - *symbolika farieb*

symboly fašistické - *fašistické symboly*

symboly funerálne - *funerálne symboly*

symboly geometrické - geometrické obrazce vyjadrujúce predstavy kozmogonické (pozri *mýty kozmogonické*), kozmologické, filozofické, teologické, magické, mystické, etické a d.; odvodené z matematických zákonitostí štruktúr skutočnosti (blesk - lomená čiara, vír - špirála) ale sú antropologicky, historicky a zemepisne podmienené > líšia sa v rôznych spoločnostiach a dobách; pre svoju názornosť, výrazovosť a jednoduchosť a pre možnosť začleňovania do tvarov bežnej zrakovej skutočnosti, sú najstaršími výtvarnými symbolmi; geometrická symbolika využíva aj smer pohybu, napr. *sigma, špirála, svastika* (vpravo - smer prirodzeného, t.j. správneho, zdarného a smer vľavo - smer neprirodzený a menej zdarný) alebo geometrická symbolika umiestenia podľa

diagonály alebo umiestenia vľavo a vpravo (pozri ľavé *lunárne oko Hórovo* a pravé *solárne oko Hórovo*), umiestenia uprostred (*cursus*), *hore (status)*; ďalšie geometrické symboly: *bod*, *horizontála*, *vertikála*, tri dostredne zoradené *priamky*; geometrické symboly súčasťou umeleckého vyjadrovania aj v súčasnosti (G.Courbet, V.van Gogh, F.Kupka, J.Šíma, V.Tatlin, K.Petrov-Vodkin, F.Bílek, J.Váchal, Vl.Tesař); pozri *priamka*; *križ*: *križ rovnoramenný*, *križ nerovnoramenný*, *sigma*, *svastika*; *elipsa*, *kružnica*, *štvorec*, *kruh*, *trojuholník*: *kruh so vpísaným trojuholníkom na základne*; *štvorec*: *štvorec položený na základne*, *štvorec postavený na jednom zo svojich uhlov*, *štvorec na základne prekrývajúci štvorec postavený na jednom zo svojich uhlov*, *štvorec rozdelený uhlopriečne priamkou*; *kruh*: *kruh rozdelený horizontálou*, *kruh rozdelený sigma* na dve časti s čiernym bodom v bielom poli a bielym bodom v čiernom poli, *kruh rozdelený zvislou sigma*; *pentagram*, *hexagram*, *oktogón*; *ornament*, *floor pieces*; *cylindroid*

symboly grafické - *symboly písmové* a *symboly geometrické*

symboly hinduistické - *hinduistické symboly*

symboly hriechu - pozri *hriech*

symboly kozmické - pozri *kuduru*; *zverokruh*; *astrologické symboly*, *astronomické symboly*

symboly kresťanské - *kresťanské symboly*

symboly Kristove - *Kristove symboly*

symboly Kristovho utrpenia - pozri *pašiové nástroje*

symboly magické - *magické symboly*

symboly matematické - pozri *Vadžet*

symboly mariánske - *mariánske symboly*

symboly mesačné - *mesačné symboly*

symboly moci - pozri *insígnie*, *rišske insígnie*, *koruna*; *lev*

symboly náboženské - *náboženské symboly*

symboly na židovských náhrobkoch - pozri *ruky kohanim*; *židovský hrob*

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Symbols_on_Jewish_gravestones

symboly odvahy, sily a vytrvalosti - pozri *ryba* (kapor), *lev*, *orol*; *Fortitudo*, *héros*, *Héklakles*; *Persevantia*; *japonské umenie*: *karašiši*; *jednorožec* (Biedermann, Becker)

symboly písmové - *grafické symboly*; pozri *tetragram*; *trigram*, *symboly geometrické*, *križ rovnoramenný*; *A*; *chrismon*; *písmeno*

- *alfa a omega*; symbol začiatku a konca, večnosti, umiestňovaný často do Kristovej *svätožiary*

- *tau*; symbol *križa*, *Tóry*; rovnaký význam ako alfa a omega

- *jota*; symbol priamej cesty

- *ypsilon*; symbol *križa*, *života ľudského života od detstva do dospievania* (u *Pythagorejcov*); pozri *križ vidlicový*

- *psi*; symbol oduševnenia, sv.Ducha, *križa*, *stromu života*

- *theta*; symbol smrti (pozri *diabol*)

- *chi*; v *kresťanskej antike* symbol *rovnoramenného križa*; symbol prekrývajúci sa svojim významom s *križom rovnoramenným priečne položeným/križom ondrejským*

- *pi*; symbol *Antikrista*

symboly plodnosti - pozri *lingam*, *piniová šuška*, *falos*, *joni*, *granátové jablko*, *jablko*, *mušľa/lastúra*; *Hapi*; *farba červená*; *bohovia plodnosti*; *osem budhistických symbolov*: dve *ryby*; tzv.*usmievané figúrky*; *Ungud*; *figovník*; *dážď*, *had*, *Dávidova hviezda*; *parohy* (v *keltskej mytológii* pozri *Cernunos/Cornu*); *holubica*, *kohút*, *krava*, *žaba*, *lev*, *panter*, *ryba*, *palica*, *prasa* (*oceánske umenie*), *jaspis*, *lotos*, *oheň*, *vajce*, *broskyňa*, *vinič*, *olivovník*, *figovník* (Becker); *slivka-plod* (Becker); *psi*; *holub/holubica* (Biedermann); *pretty ladies* (*predkolumbovské umenie Mexika a Strednej Ameriky*); *asharah* (odvodené z *ašerov*); *plodnosť*

symboly pohrebné - *funerálne symboly*

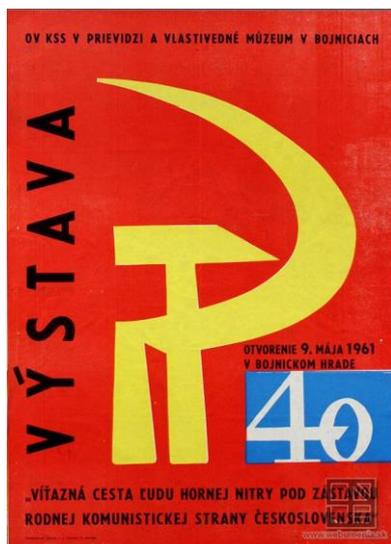
symboly politické - pozri *holubica mieru*, *hviezda slobody*, *kosák a kladivo*, *červená zástava*, *päť*, *pentagram*, *pochodeň/fakľa*; *symboly republikánske*, *symboly fašistické*, *symboly proletárske*; *panafrické farby*, *panarabské farby*; symbol *protiatómový*; *umenie proletárske*; *tomatina*, *kokarda*, *trikolóra*

E. J.-H. Vermot: Barikáda na ulici Soufflot

Ivan Golikov: Alegória Tretej internacionály (1927)

Slovenský maliar: Výstava k 40.výročíu KSČ
M. Korčian: Na najvyššom stožiarí

symboly proletárske - *proletárske symboly*

symboly republikánske - pozri *frýgická čiapka, fascas, pochodeň/fakľa*

symboly rozumu - pozri *múdrosť; rozum, rozumnosť*

symboly slobodomurárske - *slobodomurárske symboly*

symboly smrti - pozri *smrť*

symboly solárne/slniečné - *symbol slnečný*

symboly svetelné - pozri *jašterica, havran, jeleň, motýľ, panter, gryf, Pegas, lalia, lotos, palma, nimbus, pentagram, pochodeň/fakľa*

symboly šťastia - pozri *šťastie*

symboly veľkonočné - *veľkonočné symboly*

symboly vianočné - *vianočné symboly*

symboly života - pozri *život*

Syme John - (†1861); škótsky maliar portrétista; narodil sa v Edinburghu, stal sa žiakom a asistentom sira Henryho Raeburna, ktorého nedokončené práce dokončil, a následne sa učil portrétnej maľbe v Edinburghu; bol členom Royal Scottish Academy, ktorá bola založená v roku 1826, a aktívne sa podieľať na jej riadení; pozri *škótski maliari 19.st., škótski maliari portrétov*
http://en.wikipedia.org/wiki/John_Syme

J. Syme: - (19.st.)

symetria - gréc. – „správna miera“

-harmonický súlad častí medzi sebou a týchto častí k celku, neskoršie vzťah častí súmerných ku stredu tohto celku (stred tvorený symetrickou osou, symetrickou rovinou a symetrickým bodom); často spájaná s *frontalitou*; v oblasti *estetiky* súvisí alebo sa blíži svojim významom kategórii *estetická rovnováha*; pozri *antitéza*, *antitetická skupina*; *asymetria*, *eurytmia*; *kompozícia symetrická*; *harmónia*; *maureska*

Dudák: súmernosť; úmerný súlad jednotlivých častí stavby; jedna z vedúcich formálnych zásad najmä klasickej architektúry, súvisiaca so stanovením *proporcií* a celkovou *harmóniou*; symetriu je možné založiť na prepočte vzťahov podľa vzájomných pomerov; významným prvkom pre stanovenie symetrie je však umelcov cit a vnímavosť, ktoré môžu korigovať prípadnú strohosť matematicky presnej (neľudskej) symetrie; v ideálnom prípade je symetria založená na zásade rovnakej vzdialenosti bodov, línií a tvarov od stredového bodu, línie alebo roviny; najčastejším je zrkadlové usporiadanie stavebných prvkov *vpravo* a *vľavo* od pomyselnéj *osi* (osová symetria) u formálne osovo riešených stavieb; odchýlky od symetrie je možné esteticky uspokojivo riešiť rovnováhou vyváženosti tvarov, objemov a plôch; estetický účinok môže mať aj odklon od symetrie, zdôrazňujúci výrazové a pohybové zložky stavby (neznamená úplné popretie symetrie), ale aj zámerná *asymetria*, napr. v neskorom *baroku*, *rokoku* (ornament: *rokaj*), v *secesii*; pozri *eurytmia*

symetria farebná - farebná symetria

symetrická kompozícia - kompozícia symetrická

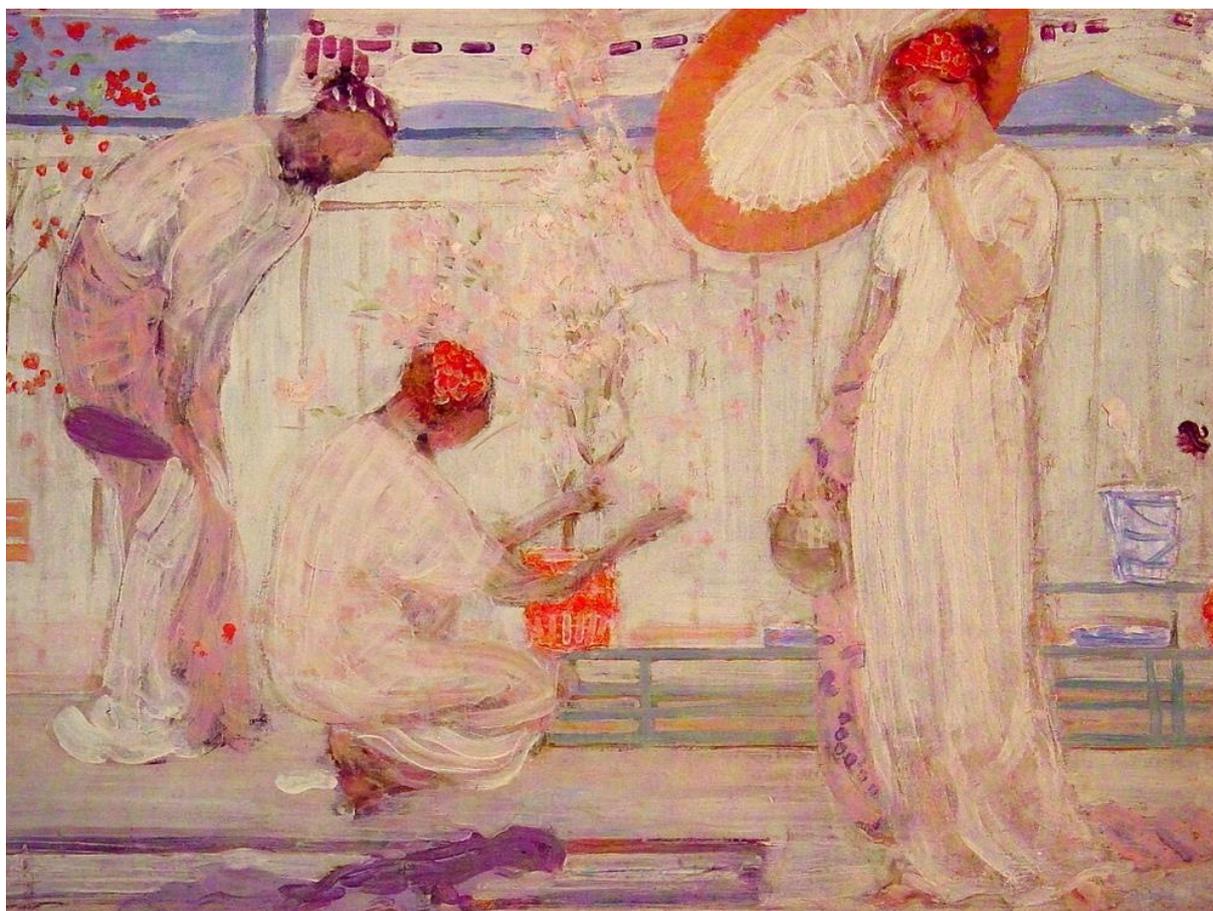
symfónia - orchestrálna skladba v cyklickej *sonátovej* forme; pozri *spev, Óda na radosť*; hudba

J. Whistler: Symfónia v modrej a ružovej (1868)

J. Whistler: Symfónia v bielej a červenej (1868)

J. Whistler: Biela symfónia: Tri dievčatá (1868)

A. Jáschke: Symfónia (1920-1925)

E. Lushpin: Pražská symfónia (20.st.)

sv. **Symforian/Simpronian** - jeden zo *Štyroch mučeníkov z Pávie*; pozri *kresťanskí svätci*

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&page=1&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Symphorian a Claudius (Norimberská kronika, 1493)

sv. **Symphorosa** - kresťanská svätica; pozri *kresťanskí svätci*; *kolorovaný drevorez*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Symphorosa>

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BC%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B0_%D0%B8%D0%B7_%D0%A2%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%B8

Stredoeurópsky grafik z 15.st.: Sv. Symphorosa (Životy svätých)

symposion - gréc. συμπόσιον/symposion - „spoločná pitka“; v starovekom Grécku spoločenská inštitúcia, *fórum* pre mužov dobrého pôvodu (pozri *patricij*), ktorí na tomto mieste mohli debatovať, intrigovať, chvastať sa alebo proste popíjať a baviť sa s ostatnými; symposion sa často konalo na oslavu uvedenia mladých mužov do aristokratickej spoločnosti, tiež iných zvláštnych

príležitostiach, akými bolo napríklad víťazstvo v športových či básnických súťažiach; počas nich sa hrala hra *kottabos*; pozri *kalos (nápis)*, *grécka kultúra, stolovanie*; pozri *pijan, stolovanie*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Symposium>

Hráčka na aulos baví účastníkov symposia (maliar Nikias, attický krater, 420pr.Kr.)

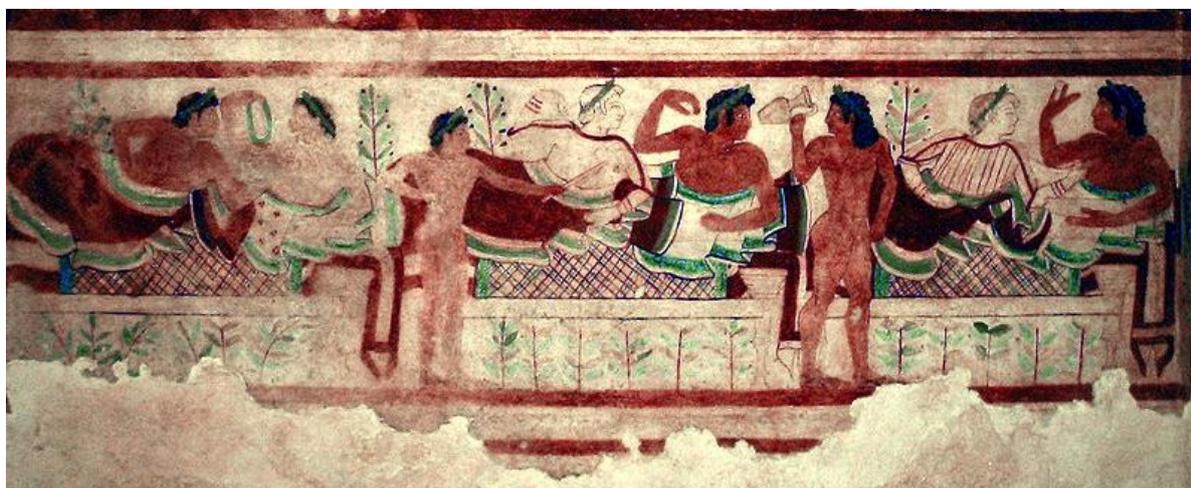
Scéna so symposionu: Opitý muž vracia a otrok mu drží čelo (červeno figúrová maľba, 500-470pr.Kr.)

Symposium Herma a Herakla (čierno figurový skyfos, 490 pr.Kr.)

Symposion (architráv z chrámu Atény v Assos, tretia štvrtina 6.st.pr.Kr.)

Scéna symposia (nástená maľba pohrebnej komore tzv. Hrobky leopardov, Tarquinium v Laziu, Taliansko, 480-450pr.Kr.)

Symposion s hráčom hry kottabos (freska z Hrobky potápačov, Paestum, Magna Graecia, južné Taliansko, 475pr.Kr.)

Symposion s opitým, vracajúcim mužom, ktorému otrok drží čelo (500-470pr.Kr.)

P. Testa: Opitý Alcibiades prerušuje symposion (1648)

syn - pozri *kumránska sekta*; „synovia svetla“; *Syn Boží*

Syn Boží/Boh syn - titul Boží syn v evanjeliách zrejme pochádza zo Žalmu (2,7); titul Syn Boží už rané kresťanstvo chápalo *mesiášsky*; používa ho sv. Pavol vo svojich kázňach (*Skutky* 9,20; 13,33) vo vzťahu s Ježišovým vzkriesením ako splodením k novému životu; teológia ho interpretuje tak, že Ježiš sa nestal Božím Synom až po vzkriesení z mŕtvych, ale naopak bol vzkriesený preto, lebo bol Synom Božím a svojím vzkriesením bol uvedený do úradu Božieho Syna; v ranom období cirkvi sa s titulom Syn Boží spájajú ešte dva prvky: prvým je predstava Synovej preexistencie, ktorú dokladá rad textov (Ján 3,17; Rimanom 8,3; Galatským 4,4; 1Jánov 4,9-14), v ktorých sa uvádza, že Boh poslal svojho Syna; zjavne sa predpokladá, že Syn bol pred svojím príchodom na svet s Otcom; Ježiš v tomto texte vystupuje ako božská bytosť, ktorá vymenila svoj nebeský spôsob bytia za pozemský, hoci text naznačuje, že sa tým nezriekla vlastnej božskej podstaty, lebo v ľudskom tele prišla ako vtelený Boh; ďalší prvok, ktorý súvisí s titulom Syna Božieho, sa vzťahuje na fakt, že Boh necháva Ježiša trpieť a zomrieť; nevie sa celkom iste, v ktorom okamihu začala christologické myslenie cirkvi ovplyvňovať tradícia o narodení Ježiša z panny; *Matúšom* a *Lukášom* zaznamenaný príbeh dokazuje, že okolnosti Ježišovho narodenia sa uchovávali v tajnosti; obe vyprávania prezentujú Ježiša ako Božieho Syna, ktorého narodenie z Márie spôsobil Duch svätý; Lukáš (1,32) hovorí o Ježišovi ako o Synovi Božom, ktorý je spôsobilý byť *Mesiášom* a ako *Immanuel* (hebr. Boh s nami) je sprítomnením samotného Boha; žiaden z Matúšových a Lukášových výkladov sa nezaobera vzťahom medzi Ježišovým počatím z *Ducha svätého* a jeho preexistenciou ako Syna Božieho; ide v nich výlučne o spôsob, akým sa Máriin syn mohol narodiť ako Syn Boží; skutočnosť, že sa tento titul niekedy objavuje v súvislosti s anjelmi a inými nebeskými bytosťami, sa nezdá byť tak dôležitý ako fakt, že sa výraz Boží Syn používal aj na označenie ľudu *Izraela* ako celku, ako titul izraelského panovníka a na označenie osobitného vzťahu (poslušnosti aj ochrany), aký *Židia* mali k Bohu; je možné, že v novozákonných časoch začali Mesiáša v istom zmysle vnímať ako *Hospodinovo* Syna a to pokračovalo v predstave, že zbožní ľudia sa tešia zvláštnej Hospodinovej otcovskej starostlivosti a záujmu; Ježiš si bezpochyby uvedomoval svoj výnimočne blízky vzťah k Bohu, lebo ho v modlitbe dôverne oslovoval abba (aram. otec); prehlasuje, že jeho vzťah k Hospodinovi je vzťahom otca a syna, takže on sám je schopný ľudom zjavovať Hospodina (Matúš 11,27; Lukáš 10,22), hoci Otec určité zámery pred svojím Synom tají (Marek 13,23); význam jedinečného vzťahu Ježiša a Boha prekračoval rámec bežného synovstva, aký mohol mať k svojmu Bohu zbožný Žid; vyplýva to z rôznych príbehov, z udalosti pri Ježišovom krste a premenení, keď ho Hospodin zvláštnym

spôsobom označuje za svojho Syna (Marek 1,11; 9,7); rovnako to vyplýva aj zo spôsobu, akým Ježiša oslovoval satan a démoni (Matúš 4,3-6; Marek 3,11; 5,7); Ježiš sa síce o svojom vzťahu k Bohu vyjadroval rovnako zdržanlivo ako o svojom mesiášstve, ale napriek tomu ho židovskí náboženský predstavitelia podozrievali, že si robí nároky na Božie synovstvo (Marek 14,61; Lukáš 22,70), ktoré možno boli zjavnejšie, ako to vyplýva zo synoptických evanjelií; Ježišovu smrť a vzkriesenie delí od prvých spoľahlivo datovaných novozákonných textov asi 20 rokov (Pavlove epištoly); otázka Ježišovej božskosti (a synovstva) je jednou z hlavných odlišností medzi tradičnými kresťanskými cirkvami a cirkvou *svedkov Jehovových*, uznávajúcich iba existenciu jedného Boha a to *Boha Otca*; Ježiš (v odkazoch na Jána 6,38; 7,16; 14,28; Matúša 28,18; Lukáša 3,21-22; List Filipským 2,9) vystupuje ako Boží syn s nadradeným postavením nad ostatnými ľuďmi; je Mesiášom, nie však Bohom, ktorý pred svojou smrťou otvoril všetkým veriacim ľuďom cestu k záchrane; pozri *Kristov rodokmeň (Heriban)*; *Hádka so Židmi o Ježišom božstve, Kristus pred Pilátom (Hall)*; *Krst Pána (Hall)*; *Slovo sa telom stalo*

http://en.wikipedia.org/wiki/God_the_Son

http://fr.wikipedia.org/wiki/Ma%C3%A0tre_de_Rohan

Majster Rohan: Smrt' syna Boha sudcu (iluminácia z rukopisu Grandes Heures de Rohan, 15.st.)

Slovenský rezbár z 18.storočia: Boh - syn (1750-1800)

Syn človeka - jeden z titulov *Ježiša Krista*; gréc. υἱός του ἀνθρώπου/hyios tou anthrópou; hebr. בן־אדם/ben'adam; titul v odkaze na *Daniela (7,13-14)*; pozri *Súd nad Kristom, Videnie Syna človeka, Príchod Syna človeka*

-evanjeliá však pôsobia dojmom, že Ježiš uprednostňoval titul Syn človeka, ale exegéti sa nezhodli v tom, či tento titul Ježiš vzťahoval na seba; bol to nezvyčajný grécky výraz (ho = člen) Hyios tou anthrópou, ktorý vznikol iba ako preklad hebrejského výrazu ben'ádám, aram. bar'enášá, ktorý označuje buď konkrétneho človeka ľudského rodu alebo ľudstvo obecné (Žalm 8,5), tak je tomu predovšetkým v aramejčine; presný význam tejto postavy nie je doposiaľ objasnený; v Danielovi (7,13) tento termín znamená niekoho „podobného človeku“, ktorý prichádza na oblakoch k Vekovitému/Vekom starému (*Daniel 7,9*) a dostáva od neho trvalú vládu nad všetkými národmi; v apokryfnej *1 Henochovej (48)*, ktorej vznik sa datuje do obdobia 2.st.pr.Kr.-1 po Kr., je Syn človeka preexistujúcou nebeskou bytosťou, ktorá súdi všetky ľudské i anjelské zbory; zdá sa, že v preklade Ježišovej doby sa uvedený výraz mohol za istých okolností užívať ako skromné označenie seba samého a titul zrejme poukazoval na ľudský rozmer jeho osoby, na pozemského Ježiša s ohľadom na jeho ľudskú prirodzenosť, ktorá ho spájala s človečenstvom; z Ježišových úst znel tento výraz pomerne často a jeho výskyt v synoptických evanjeliách rozpútal širokú diskusiu; predpokladá sa, že význam spojenia Syn človeka používaného v novozákonných súvislostiach, má vzťah k Mesiášovmu utrpeniu a potom k Danielovmu posvätnému poňatiu, ktoré sa týka nebeskej bytosti v *apokalyptických* súvislostiach, Krista v úlohe sudcu (pozri *Videnie siedmich svietnikov*); niektorí bádatelia sa domnievajú, že tento termín prvý raz použila prvotná cirkev k opisu Ježišovej budúcej úlohy; iní tvrdia, že Ježiš očakával príchod apokalyptickej bytosti, ktorá bude iná ako on sám a „ospravedlní a potvrdí“ jeho dielo, a že s touto bytosťou stotožnila Ježiša až raná cirkev; na druhej strane niektorí bádatelia vychádzajú z aramejského výrazu bar'enášá ako výrazu, ktorým človek označoval sám seba, a zastávajú názor, že ho Ježiš jednoducho používal vtedy, keď hovoril o sebe. Potom by to znamenalo, že tieto výroky prezentované v evanjeliách sú dôkazom ich autenticity; to, že Ježiš také výroky používal, neskoršie viedlo ranú cirkev k tomu, že uplatnila Danielovo poňatie a

Ježišovo učenie začala chápať z apokalyptického hľadiska; súčasní bádatelia z radov teológov považujú tento názor za scestný a jednostranný; titul Syn človeka mohol samozrejme byť Ježišovým označením seba samého, ale rovnako mohol fungovať ako titul; z rôznych narážok v židovských apokryfoch (1Henochova a 4Ezdrášova) vyplýva, že Danielom spomínaná božská postava mala svoj vplyv na židovské myslenie a vyjadrovanie, a preto sa pravde viac blíži, že titul Syn človeka, ktorý evanjeliá užívajú, bol označením osobnosti s autoritou a vládou nad svetom, ktorej cesta k tejto vláde viedla cez pokoru, utrpenie a poníženie; ak Ježiš predpokladal budúce odmietnutie svojho učenia, ako aj jeho následné potvrdenie Bohom, nie je ťažké prijať takýto spôsob vyjadrovania; prijal nepriaznivú situáciu svojej misie, odriekavý spôsob života zbožného muža, ktorý v prenasledovaní a utrpení plne dôveruje Bohu; súčasne je isté, že takýto spôsob vyjadrovania miatol Ježišových poslucháčov, a preto sa pýtali: „Kto je ten Syn človeka?“ (Ján 12,34); zdá sa, že Ježiš takýto spôsob vyjadrovania volil aj preto, aby neprebúdzať falošné nádeje; súčasne jeho užívaním uplatňoval nárok na to, že je posledným predstaviteľom Boha medzi ľuďmi, ktorý má vládnuť, ktorého Izrael odmietne, ale Boh ho ospravedlní a potvrdí v jeho funkcii; svoj titul Syn človeka pomaly spájal s úlohou Hospodinovho služobníka; aj keď sám seba tak neoznačoval, jeho činy svedčili o tom, že svoje poslanie chápal ako službu Bohu (Matúš 12,18-21)

(1,9-20. Sedem svietnikov). **Videnie Syna človeka** (detail, Apokalypsa Getty, 1255 - 1260)

syn stratený - Márnratný syn

syn márnratný - Márnratný syn

synagoga - z gréc. *synagoge* – zhromaždenie; hebr. בית הכנסת / bejt ha-kneset – „miesto na zhromaždenie“; *synagoge* – „zhromaždenie“; až neskoršie *synagoga* predovšetkým modlitebňa; *synagoga* bola súčasťou židovského *gheta*; pozri *Ecclesia a Synagoga*

1. židovská modlitebňa; vznik v židovskej *diaspóre* ako škola a stredisko náboženského bádania; užšia strana *synagogy* je so vstupmi a vyvýšeným miestom (*estráda*) určená pre skrinku (*aron ha-kodeš*) so zákonom *Mojžišovým* (zvitky *Tóry*); pred skrinkou je *večné svetlo* (*ner tamid*), po bokoch dva sedemramenné *svietniky* (*menóra*) a *opona* (*párochet*); uprostred je *tribúna s pultom predčítacím* (*almemor, bema*) a jeho stôl (*šulchan*) majú svoje miesto v starších *synagógach* v podobe kioskov uprostred priestorov, od baroka tiež na západnej strane oproti posvätnéj schránke *aron ha-kodeš*, od emancipačného hnutia 1810 má predčítací pult miesto aj pri schránke *aron ha-kodeš*; miesto pre ženy (*empora ženská*) je oddelené, často na *galérii* (*esrat naschim*), a prístupné zvonku; ženská *empora/tribúna/galéria* zmizla ako prvá v USA; *synagoga* zvyčajne adaptovala súdobé slohové prvky: napr. počas rímskej a byzantskej doby preberala prvky profánnej *baziliky*;

najstaršia nemecká synagóga (Worms) je v románskom slohu, gotická je Staronová synagóga v Prahe (*križová klenba*); v talianskych a francúzskych synagógach (Padova, Benátky; francúzsko: Carpentras, Cavaillon) sú *renesančné* a *barokové* prvky, slovanské synagógy z 17.-18.st. preberali prvky drevenej sakrálnej architektúry, v *historizme* 19.st. *neogotické*, *maurské*, *neobyzantské* prvky, po 2.sv.vojne v USA, Nemecku - progresívna moderna

pozri *Tóra*, *aron ha-kodeš*, *ner tamid*, *esrat naschim*, *šulchan*, *templum*, *almemor*, *geniza*, *páróchet*, *kappóret*, *menóra*, *šámes*, *chanuka*, *bema*, *sofér*, *mikve*; *Hebrejci*, *Židia*

2. *Synagóga* ako alegorická postava *Starého zákona* a *židovstva*, jedna z dvojíc *alegórie cirkvi*; zobrazovaná:

a) postava so sklonenou hlavou, očnou páskou (pozri *oko*, *slepota*), bez *koruny* alebo s padajúcou korunou alebo *židovským klobúkom*, so zlomenou kopijou, starozákonnými doskami (pozri *dekalog*) padajúcimi z ruky, s nástrojmi na obriezku, s *Aronovou* palicou, niekedy sediaca na somárovi alebo prasat'u (porovnaj s *Ecclesiou*); porovnaj alegóriu: *Vzdor/Contumacia*; pozri motív *Vjazd do Jeruzalema*, *Dvanásťročný Ježiš v chráme*, *Ukrižovanie* (Hall)

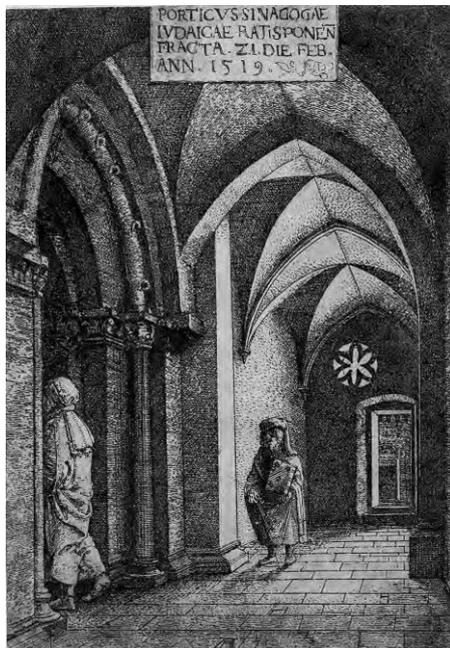
b) zatvorené *oko*; pozri *božie oko*

c) vodkyňa *panien nerozumných*

d) v stredoveku spájaná výtvarne s *oslom*, ako symbolom tvrdého odporu

pozri *luna*, *pštros* (Heinz-Mohr), *vyschnutý figovník* (Biedermann)

Hall v súvislosti s heslom *Ukrižovanie: Ecclesia a Synagóga*, dve alegorické postavy po stranách kríža, ktoré symbolizujú cirkev a synagógu (boží ľud *Starého zákona*); motív cirkvi a synagógy ako „morálnej symetrie“ (dobrý a zlý) sa vyskytuje často v stredovekom umení a je výhradne stredovekou záležitosťou; svoje uplatnenie si nachádza aj v téme *Ukrižovania*; evanjelista *Matúš* (27,51) vypráva, ako v okamihu Ježišovej smrti „chrámová opona roztrhla sa na dvoje, od vrchu až do spodku“; v očiach kresťanských apologetov to znamenalo koniec *Starého zákona* a počiatok vlády *Nového zákona*, triumf cirkvi nad synagógou; obidve sú zobrazované ako zahalené ženské postavy; *Ecclesia/Cirkev* na *pravej* strane kríža má na hlave *korunu* a drží *kalich*, do ktorého zachytáva *Spasiteľovu krv*; *Synagóga* na *ľavej* strane má zaviazané oči (duchovná *slepota*) a koruna jej padá zo sklonenej hlavy; dosky *Zákona* (pozri *Päť kníh Mojžišových*) jej padajú z rúk

A. Altdorfer: Vstupná sála Regensburgskej synagógy (1519)

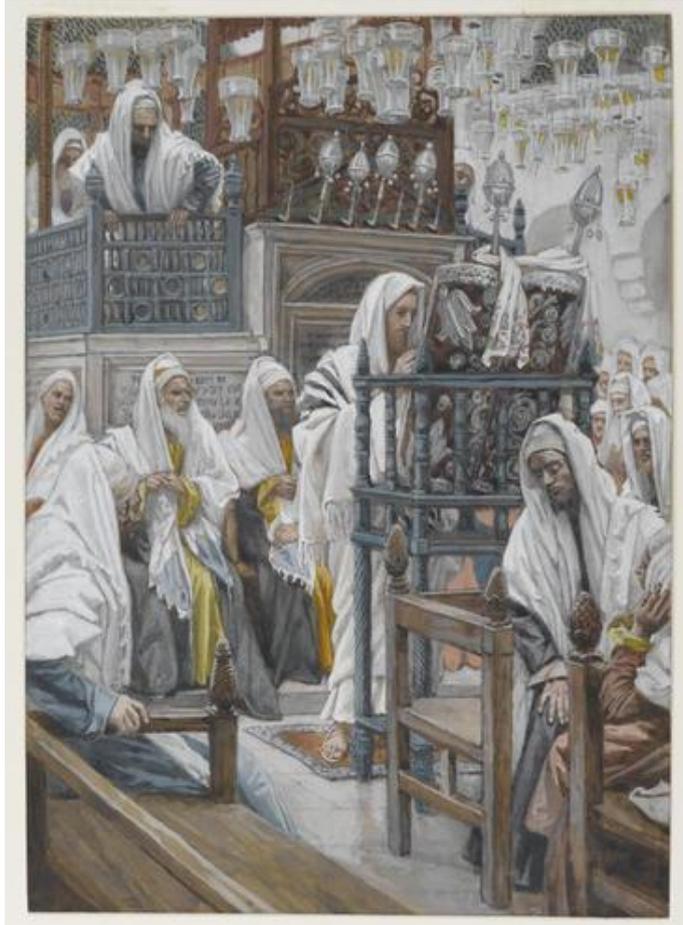
A. Altdorfer: Židovská synagóga v Regensburgu (1519)

M. Gottlieb: Židia sa modlia v synagóge na Jom Kippur (1878)

C. Spitzweg: V synagóge (1860)

J. Tissot: Ježiš s rozvinutou Tórou v synagóge (19.st.)

synagóga Stará - *Stará synagóga*

synagóga (v alegórii) - pozri *Ecclesia a Synagóga*

synaxis - Tkáč: zbierka maliarskych vzorov z 10.storočia; pozri *vzorník, concetto; Pieta*

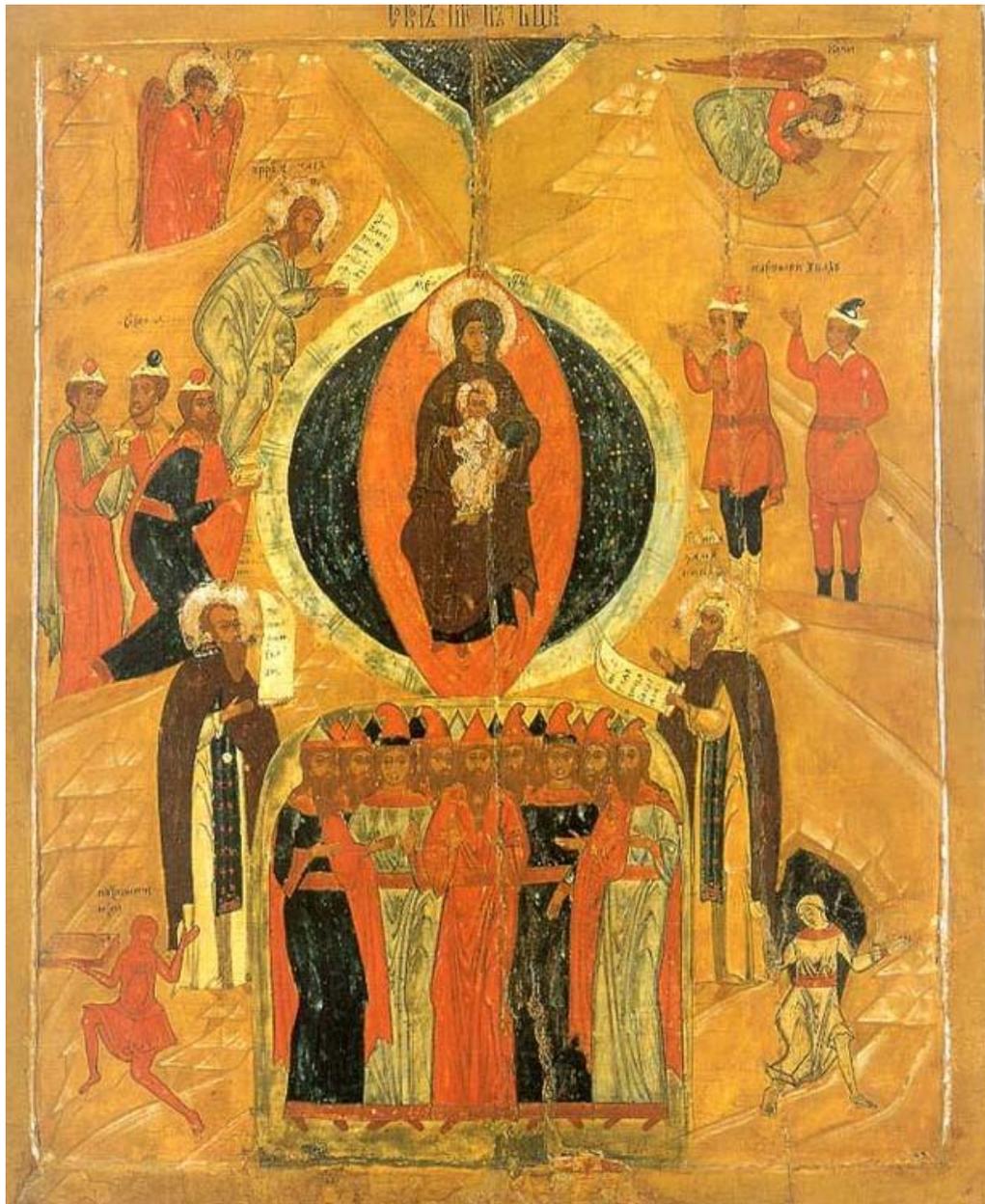
synaxis - gréc. Σύναξις/synaxis; rus. Собор/sobor; vo východnom kresťanstve (*pravoslávnej cirkvi* a tých východných katolíckych cirkvách podľa byzantského obradu) je synaxis zostava pre liturgické účely, všeobecne pre slávenie liturgie vesperale a matutinale; duchovenstvo a veriaci sa zhromažďujú pri príležitosti konkrétnych sviatkov kostola zasväteného toho dňa svätcom na slávenie liturgie; synaxis môže tiež sa odkazovať k spoločnému pripomenutiu radu svätcov, ako je synaxis *sedemdesiatich apoštolov*; väčšina synaxis sú je stály sviatok s rovnakým dátumom; porovnaj *menaion ikona*

-v súvislosti s heslom *Sedemdesiat apoštolov*: Synaxis sedemdesiatich apoštolov je pripomínaná dňa 4.januára a bola zriadená pravoslávnou cirkvou na označenie rovnej úcty každého zo Sedemdesiatich; okrem osláv synaxis svätých apoštolov, cirkev slávi tiež pamiatku každého z nich v priebehu celého roka; pozri *Vyslanie apoštolov*

Heinz-Mohr v súvislosti s heslom *anjel*: sinaxis vo výtvarnom umení je motív nebeského poradného zboru *anjelov*, ktorý obklopuje Kristov *medailón* ako erbový *znak* a vyznanie, zatiaľ čo v spodnej časti obrazu sa *anjeli padlí* rútia do priepasti

Sinaxis dvanástich apoštolov (ruská ikona, zač. 14.st.)

Synaxis Presvätej Bohorodičky (ruská ikona, 17.st.)

synaxar - menológium/menologion

synestézia - fyziologický dej, keď akýkoľvek vnem alebo predstava vyvolávajú zážitky aj iných zmyslov; pozri *Der Blaue Reiter III*

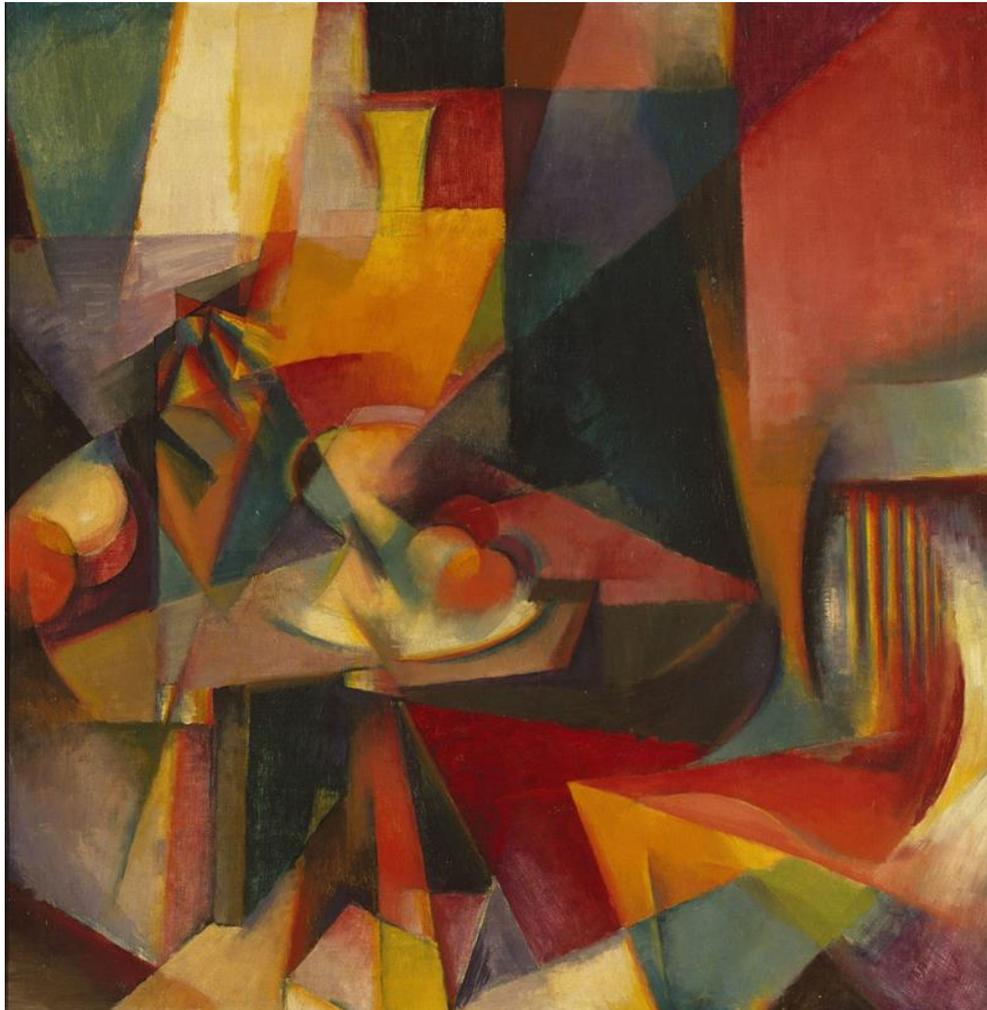
synchromizmus - z synchronny – „farebne súzvučný, súbežný“

-(nie synchronizmus!); tvorba S.Macdonalda-Wrighta a M.Russela v čase, keď opúšťali základňu *orfizmu*

- maliarsky smer vznikol v 1912 v Paríži; jeho tvorcami a autormi názvu boli americkí maliari Stanton MackDonald-Wright a Morgan Rusell, ktorí patrili medzi orfistov; svoj výtvarný názor vyvinuli v orfizme, od ktorého sa líšili väčšou závislosťou od vtedajších farebných teórií (pozri *Chevrevov zákon simultálneho kontrastu*), ale aj menším dôrazom na maliarske riešenie svetelného problému; synchromizmus uchovával tiež tesnejšie vzťahy ku *kubizmu* a *fauvizmu* (Morgan Rusell bol žiakom Henriho Matissa), čo nebolo bežné v tvorbe orfistov; svoje synchromistické obrazy vystavovali oba maliari v roku 1913 na výstavách v Paríži, Mníchove a New Yorku; po svojom návrate do USA ďalej svoj názor nerozvíjali; k niektorým otázkam sa však Stanton Mackdonald-Wright vrátil v 50.rokoch

-predstavitelia synchronizmu americký maliar a hudobník Morgan Rusell a maliar Stanton MacDonald-Wright začínali ako *futuristi*; počas pobytu v Paríži pod vplyvom Henriho Matissa (*fauvizmus*), Františka Kupku, Roberta Delunaya (*orfizmus*) a Vasilia Kandinského (*Der Blaue Reiter*) ich uchvátila abstrakcia a začali skúmať vlastnosti farieb a farebné efekty; snažili sa rozvinúť štruktúrne princípy kubizmu a *neoimpresionistické* teórie farieb; ich experimenty s farebnou abstrakciou boli tak podobné orfizmu, že roku 1913 synchronisti zverejnili manifest, aby proklamovali svoju pôvodnosť; nech synchronizmus a orfizmus rozdeľovalo čokoľvek, spájala ich snaha vytvoriť sústavu výtvarných prostriedkov, ktorá nezávisela od predmetnej reality, ale od významu farieb a tvarov zachytených na plátne; Morgan Rusell sa usiloval vytvoriť teóriu farieb, v ktorej by vzťah medzi farbou a tvarom vytvoril rytmus a hudobný vzťah; išlo mu o vytvorenie „zvuku“ pomocou farieb a tvarov, vytvoriť duševný vnem, ktorý zodpovedal určitému zmyslu tým, že stimuloval zmysel iný (stimuláciou zraku vyvolať pocit vnemu zvuku); synchronisti cez pohoršenie verejnosti značne ovplyvnili amerických maliarov najmä v čase, keď európsky *modernizmus* dorazil do USA; k synchronizmu prinajmenšom časťou svojej tvorby patrili Thomas Hart Benton (americký regionalizmus), Patric Henry Bruce a Artur B.Davies (*symbolizmus*); koncom 1.svetovej vojny synchronizmus takmer zanikol, veľa jeho stúpcov sa vrátilo k figurálnej maľbe a pod vplyvom rozčarovania z vojnovvej Európy sa obnovil tvorivý aj divácky záujem o „americký“ štýl umenia (americký regionalizmus)

<https://en.wikipedia.org/wiki/Synchronism>

S. M. Wright: Synchronia č.3 (1917)

synkretizmus - Beliana: v úzkom význame mechanické spájanie, miešanie rôznych prvkov, názorov a smerov; pozri *boh*

synoda - Slovník cudzích slov: cirkevný snem; v *katolíckej cirkvi* (do 2.Vatikánskeho koncilu) všeobecný koncil alebo skôr všeobecný snem; v *pravoslávnej cirkvi* od 18.st. do 1917 najvyšší orgán cirkvi a neskoršie zbor šiestich najvyšších duchovných na čele s *patriarchom*; v *Českobratrskej cirkvi* najvyšší správny orgán určitého regiónu; prídavné meno synodálny, synodový; porovnaj *koncil*; pozri *Eligius*

L. Cambiaso: Synoda (16.st.)

synododa v Chalone - pozri *Eligius, otroctvo*

synopsa - porovnávanie; paralelné usporiadanie textov na uľahčenie ich porovnania; pozri *synoptické evanjeliá*; *Evanjelium podľa Jána*; porovnaj *kánonové listy/kánonové dosky*

synoptické evanjeliá - prvé tri *evanjeliá*, ktoré sa dajú porovnávať čo do obsahu a usporiadania; pozri *Posledná večera* (Nový biblický slovník); *tetraevanjelium*; *Judášov bozk/Zrada/Zatknutie Krista*; *Evanjelium podľa Jána*

http://it.wikipedia.org/wiki/Vangelo_sinottico

Heriban: pomenovanie prvých troch *kanonických evanjelií* (podľa *Matúša, Marka* a *Lukáša*); názov termínu zaviedol r. 1776 nemecký evanjelický teológ Johan J.Griesbach, lebo tieto texty podávajú podstatne ten istý prehľad *Ježišovho* učenia a života; keď sa súbežne zostavia ich texty, hneď sa vidí ich spoločná črta; ich vzájomnú literárnu zhodnosť a odlišnosť je predmetom vedeckého bádania; Griesbach presadzoval myšlienku, že Markovo evanjelium bolo napísané ako posledné synoptické evanjelium; pozri *biblistika*

synoptik - vydavateľ *synoptických evanjelií*

„**synovia Boží**“/**nefilim** - hebr. bené ha-`elohím; záhadné nebeské bytosti z Genezis (6,4); pozri *apokalyptický drak*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Nephilim>

Synovia Ívaldiho - v *severskej mytológii* skupina škriatkov (tiež temných *Álfov*), ktorí vytvorili mnoho obdivuhodných predmetov: loď *Skídbladni*, Odinov oštep *Gungni* alebo zlaté vlasy pre bohyne Sif, pretože o jej vlasné ju pripravil ľstivý boh Loki; presný pôvod pomenovania Synovia Ívaldiho zostáva zatiaľ neznámy, rovnako ako ich počet; v eddickej básni Hrafnagaldur za hovorí o „najmladšom zo starších detí Ívaldiho“, čo znamená, že Ívaldi mal dve skupiny detí, pravdepodobne s rôznymi matkami; pozri *severskí škriatkovia*

https://cs.wikipedia.org/wiki/Synov%C3%A9_%C3%8Dvaldiho

synovia Odina - pozri *Baldur, Meili, Thor*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Sons_of_Odin

https://en.wikipedia.org/wiki/Sons_of_Odin

„**synovia svetla**“ - pozri *kumránska sekta*

„**synovia tmy**“ - pozri *kumránska sekta*

syntetická metóda - v *pamiatkovej starostlivosti* postup zdôrazňujúci celkový umelecký výraz diela; zastiera jednotlivé vývojové vrstvy a vývojové jednotlivosti; náprotivkom je *analytická metóda*

syntetické farbivo - *farbivo syntetické*

syntetické hmoty - *hmoty syntetické*

syntetické umenie - pozri *gesamtstunstwek, kinetické umenie, luminokinetické umenie, happening, enviromromet, action painting*

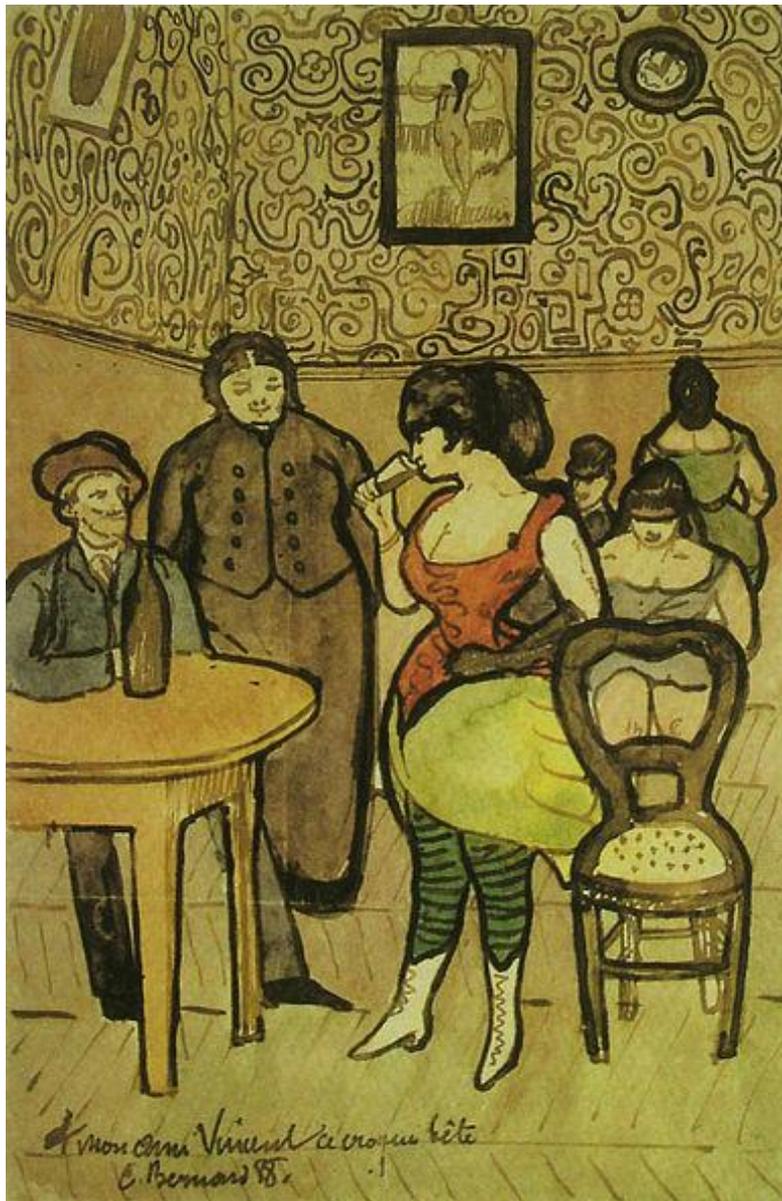
syntetické videnie - ojedinelá schopnosť, keď sa umelcovi *farby* sa mu menili na *hudbu* a naopak; pozri *V. Kandinskij, Fr. Kupka*

F. Kupka: Dvojfarebná fuga

syntetický kubizmus - *kubizmus syntetický*

syntetizmus - *postimpresionistický* umelecký smer časovo súbežný so *symbolizmom*, na podobných princípoch; prepracovaný *P. Gauguinom* a *E. Bernardom*, reprezentovaný *pont-avenstkou školou*, neskoršie prevzatý *skupinou Nabis*; vznik ako reakcia na *naturalizmus* a *impresionizmus*; vychádza zo subjektívnych predstáv a skúseností; v oblasti výtvarnej sleduje maľbu *čistou farbou* podľa zásad plošnosti, dekoratívnosti a scelovania; poučenie našiel syntetizmus v stredovekom umení (*cloisonnizmus*) a *japonskom umení* a *ľudovom umení*; pozri *neotradicionalizmus*

E. Bernard: Nevestinec

Syntéza apokalypsy - Veľká teofánia

Syntéza (skupina) - československá futuristická skupina

syntézia - predstava, ktorá vzniká pri podráždení iných zmyslových oblastí, napr. hudba vyvolávajúca farebnú predstavu ap.; pozri *orfizmus, farebné počutie*

Sypniewski Feliks - (†1903); poľský maliar a umelec, ktorý maľoval predovšetkým historické bojové scény vychádzajúce z pohraničia Poľska a Nemecka; jeho najobľúbenejším zvierat'om bol kôň; pozri *poľskí maliari 19.st., historickí maliari 19.st., historická maľba*

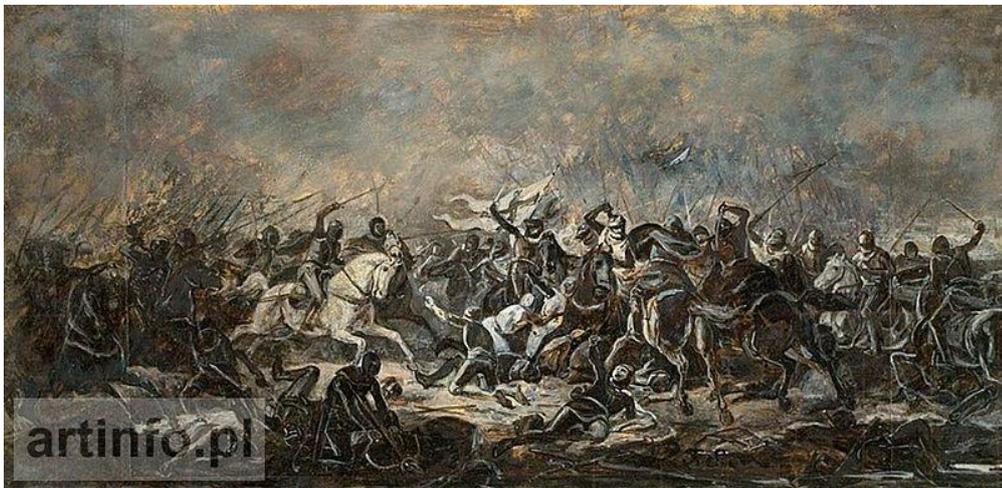
F. Sypniewski: Teutónski rytieri po bitke pri Grunwaldu (čiernobiela reprodukcia strateného obrazu, 1850)

F. Sypniewski: Prvá kosba (drevoryt, 1885)

F. Sypniewski: Lest' (1856)

F. Sypniewski: Bitka pri Grunwaldu (akvarel, tuš, ceruza, 1848-1850)

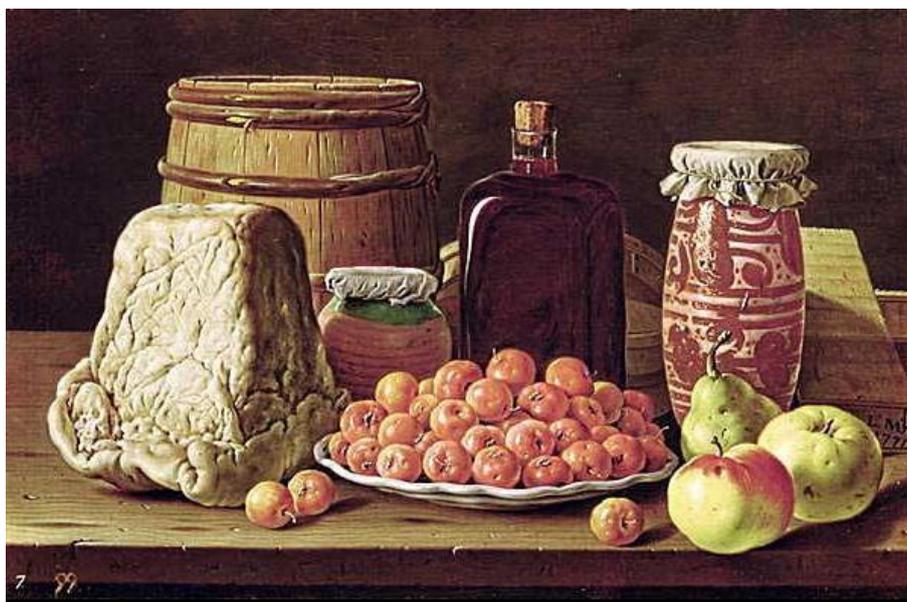

F. Sypniewski: Pred bitkou pri Grunwaldu (1852)

F. Sypniewski: Bitka s osmanskými Turkami (akvarel, 1850)

sy - pozri *potraviny*

L. E. Melendez: Zátišie s ovocím a syrom (bodegón, 18.st.)

L. E. Melendez: Zátišie s s čerešňami, slivkami, syrom a džbánom (bodegón, 1760)

Syrakúzy - pozri *Damoklov meč*, *Noli tangere (turbare) circulos meos*; *Archimedes*

Obliehanie Syrakúz (rytina, 17.st.)

Sýrčania - staroveké semitské obyvateľstvo Sýrie, hovoriace *aramejčínou*; v stredoveku kresťanské obyvateľstvo Sýrie a susedných krajín; pozri *Semiti*; *Seleukovci*; *Ugarit*; *osol*, *papyrus*, *zvonica*; *sýrski bohovia*

Syrenka -

<http://en.wikipedia.org/wiki/Syrenka>

Sýria - Nový biblický slovník: geograficky je staroveká Sýria ohraničená na severe pohorím Taurus, na západe západným ohybom rieky *Eufkrat* a okrajom Arabskej púšte až k Mŕtvemu moru, na najjužnejšom cípe k Sinajskej šiji, na západe Stredozemným morom; názov Sýria sa odvodzuje zo slova *Asyrios* (*Asýria*, *Asýrčan*); ako politický útvar Sýria vznikla v dobe dynastie *Seleukovcov*, založil ju Seleukos I. (321-281 pr.Kr.) a Sýria bola súčasťou jeho oveľa väčšej ríše, ktorá siahala od východnej Malej Ázie cez *Babylóniu* až do *Perzie* k hraniciam Indie; súčasťou Seleukovskej ríše bola Sýria do roku 198 pr.Kr., keď Antiochos III. získal *Palestínu* od egyptského panovníka Ptolemaia V.; po smrti Antiocha VII. Seleukovci svoje územia na východ od Eufratu stratili a podržali si iba Sýriu; po dynastických nepokojoch roku 64 pr.Kr. získal Sýriu Pompeius a pripojil ju k *Rímu* ako *rímsku provinciu*

Nový biblický slovník v súvislosti s heslom *Ježiš Kristus*: keď sa Ježiš narodil, bola už *Palestína* 60 rokov pod rímskou nadvládou a spravovali ju miestni panovníci, z ktorým bol najznámejší *Herodes Veľký*; po jeho smrti sa celé kráľovstvo rozdelilo medzi jeho troch synov; z nich Herodes Antipas zastával svoj úrad po celý čas Ježišovho pôsobenia; je práve tým Herodesom, ktorý vystupuje v *evanjeliách* opisujúcich Ježišove detstvo; druhý syn Herodesa Veľkého, Archelaos dostal vládu v *Judey* a Sýrii, ale spravoval ich tak zle, že ho rímsky cisár odvolal a správou v Sýrii poveril rímskeho prokurátora; v čase Ježišovho pôsobenia bol prokurátorom *Pilát Pontský*

-v súvislosti s heslom *islamské umenie*: obdobie zjednotenia *Egypta* a Sýrie v 2.pol.12.-pol.13.st. počas vlády dynastie *Ajjúbovcov* (1171-1250; vznik stavebného typu *madrasy*) a *mamlúckych* dynastií (1250-1517; rozkvet keramiky, umeleckých remesiel z kovu, *iluminácií*: iluminovaný opis *koránu*), geometrizujúci a vegetabilný *dekór*, *arabeska*

-v čase prvej krížovej výpravy v sýrskom meste Kibotos r. 1096 bitka zobrazená na jednej iluminácii zo slávneho Románu o ruži (1337)

pozri *Chetiti; Ajjúbovci; Antiochia, Damask, Palmýra; kurgan/kurhan, apoštol Šimon; aramejčina, aramejské písmo; aspasma; sýrski bohovia; Chibbat Zion; križiaci; krotiteľstvo; Alah v histórii*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Siria>

Majster Fauvel: Bitka o Kibotos r. 1096 (iluminácia z „Roman de la Rose“, 1337)

Syria - Súrja

syrinx - 1.gréc.; *šalmaj, Panova flauta/Panova píšťala*; starogrécka *flauta* alebo súbor píšťal rôznej dĺžky, spojených napr. lykom; podľa jednej verzie vynálezcom syrinxu *Marsyas*; pozri *Panova píšťala, diaul, aulos, šalmaj, aulos, tibia*; *grécke hudobné nástroje, dychové nástroje, hudobné nástroje; Klaňanie pastierov, Dobrý pastier*

2.v *gréckej mytológii* sa *Syrinx* menovala horská *nymfa (oreáda)*, ktorá sa premenila na *trstinu*, keď pred *Panom* unikala do rieky; z tejto trstiny si potom Pan vyrobil flautu *syrinx* (pozri *dychové nástroje*); podobný príbeh bol medzi *Apolónom* a *Dafné*, ktorý si z *vavrínu*, na ktorý sa premenila *Dafné*, na pamiatku urobil *veniec*, ktorý nosil na hlave

<http://en.wikipedia.org/wiki/Syrinx>

[http://fr.wikipedia.org/wiki/Syrinx_\(nymph\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Syrinx_(nymph))

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BB%D0%B5%D0%B9%D1%82%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D0%B0

H. van Balen I. a nasledovník J. Brueghela I.: Pan prenasleduje Syrinx (po 1615)

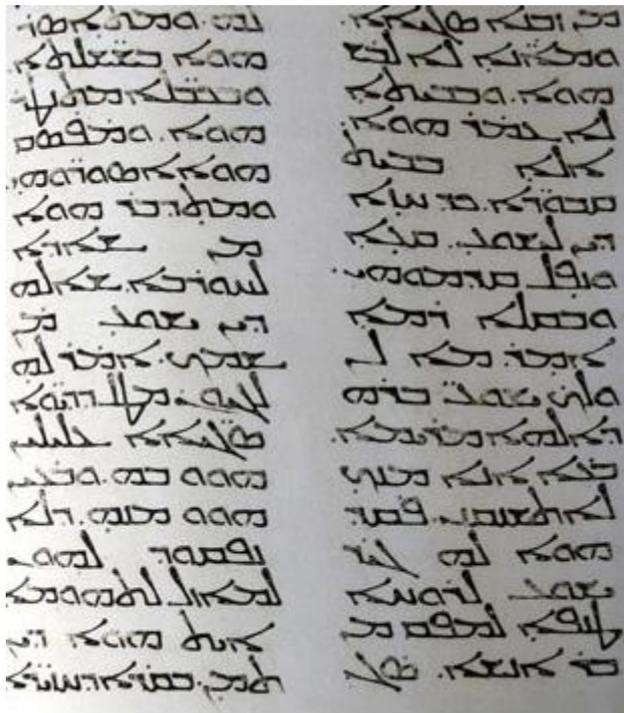
J. F. Troy: Pan a Syrinx (1722-1724)

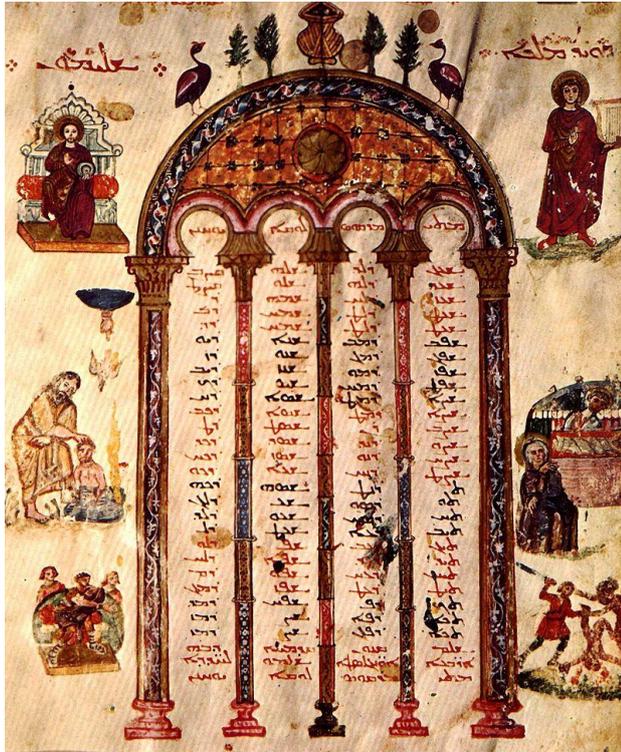
N.-N. Coypel: Pan a Syrinx (18.st.)

Syrofenícia - Nový biblický slovník: v novozákonnej dobe oblasť *Fenície* (kam patrili mestá Tyros a Sidon) a rímska provincia *Sýrie*; Syrofeničanka z Mareka (7,26) bola Grékyňa z oblasti Tyru a Sidonu; ak o nej Matúš (15,22) hovorí ako o Kanaánke, išlo o staroveké označenie tejto oblasti (*Kanaán*)

sýrske písmo - www v súvislosti s heslom *aramejské písmo*: sýrske písmo je *kurzívnu* podobou aramejského písma

Fragment sýrskeho rukopisu

Kánonový list (Rabulov kódex)

sýrske umenie - umenie geograficky a etnicky nejednotnej oblasti medzi *Eufratom* a *Stredozemným morom*, podliehajúce početným vplyvom; počiatky umenia už v *neolite* (Ugarit: 5.tis.pr.Kr., skalné rytiny); v 3.tis.pr.Kr. vplyv *Summerov*, *egyptského umenia*; od konca 2.tis.pr.Kr. invázia *Feničanov*, rozmach *Aramejcov*; v 8.st.pr.Kr. vpád *Asýrčanov* a prechodný vplyv východnej orientácie v umení; od 4.st.pr.Kr. vplyv *helenizmu*; rozvoj umenia v 1.-7.st.: rozvoj kresťanskej architektúry *bazilikového* typu: severosýrsky typ s dvojvežovou západnou fasádou a *martýriom*; od 7.st. vplyv *islamského* výtvarného umenia a naopak; zvláštnu kapitolu tvorí obdobie *križiackych* ťažení sprevádzané výstavbou opevnených *hradov*; pozri *kampanilla*, *kurgan*, *zvonica*

sýrski bohovia - pozri *Atargatis*, *Baal*, *Dágon*

sýrsky architráv - trojdielny *architráv*, ktorého stredná časť je prehnutá do *archivoltu*; pozri *štít sýrsky*, *oblúk sýrsky*, *palladiovský motív*

sýrsky asfalt - *asfalt sýrsky*

sýrsky oblúk - *oblúk sýrsky*

sýrsky štít - *štít sýrsky*

system - usporiadanie rozmanitosti predmetov; pojem blízky termínu *štruktúra*, celistvosť, organizácia

system architrávový - *architrávový system*

system archivoltový - *archivoltový system/oblúkový system*

system bodový cenový - *bodový cenový system*

system Hippodamov - *Hippodamov system*

system oblúkový - *archivoltový system*

system oporný - *oporný system*

system proporčný - *proporčný system*

system typografický - *typografický system*

sýte farby - *farby sýte*

system viazaný - *viazaný system/štvorcové schéma*

sýtosť farby - tiež *intenzita*; čistota *farebného tónu*, jeho sila a *jas*; je tým väčšia, čím menší je rozsah *vlnových dĺžok* a čím menej bieleho svetla obsahuje; sýtosť farby sa znižuje aj znižovaním osvetlenia; vtedy sa stráca najprv citlivosť na väčšie *vlnové dĺžky* (červená) a nakoniec na farby menších *vlnových dĺžok* (modrá); pozri *chróma*, *Purkyňov fenomén*, *farebné videnie*; *farby sýte*

-sýtosť farby udáva podiel bielej farby v základnej farbe

Székely Bertalan - (†1910); maďarský akademický maliar romantického štýlu, maliar histórie a portrétista

<http://www.webumenia.sk/autor/10421>

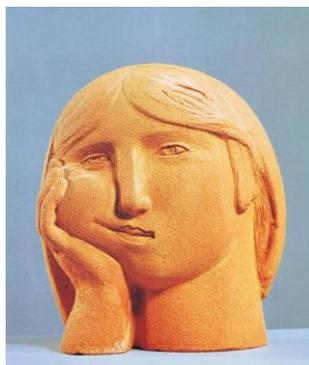
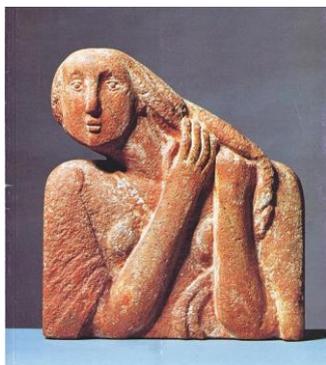
https://en.wikipedia.org/wiki/Bertalan_Sz%C3%A9kely

<https://www.google.sk/search?q=Bertalan+Sz%C3%A9kely&esqpv=2&biw=1853&bih=995&tbn=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CBkQsARqFQoTCMHMmZbkmskCFQbRFAodMucLjw&dpr=1>

Szelinski-Singer Anders Katharina - (†2010); nemecká sochárka; prakticky vždy ukazuje tela alebo hlavy žien, veľmi často sú obrazom seba samej alebo ovplyvnené prvky z jej vlastného života

http://en.wikipedia.org/wiki/Katharina_Szelinski-Singer

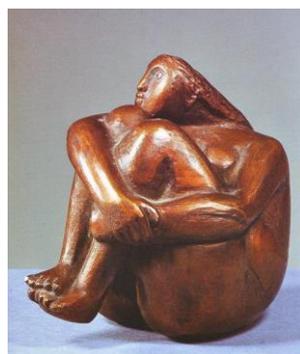
http://de.wikipedia.org/wiki/Katharina_Szelinski-Singer

A. K. Szelinski-Singer

A. K. Szelinski-Singer: Aufgestützter Kopf

A. K. Szelinski-Singer: Feničanka

A. K. Szelinski-Singer: Autoportrét

A. K. Szelinski-Singer: Hlava č.1

A. K. Szelinski-Singer: Malý rovnovážny akt

A. K. Szelinski-Singer

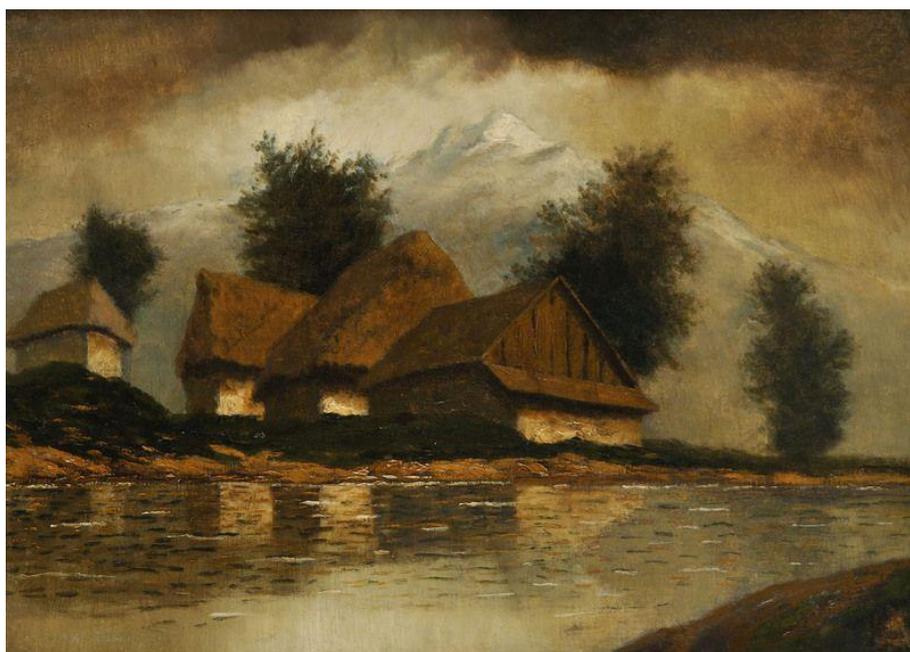
A. K. Szelinski-Singer: Dvojitá tvár

A. K. Szelinski-Singer: Kopfscheibe

K. Szelinski-Singer: Ingeborg Bachman

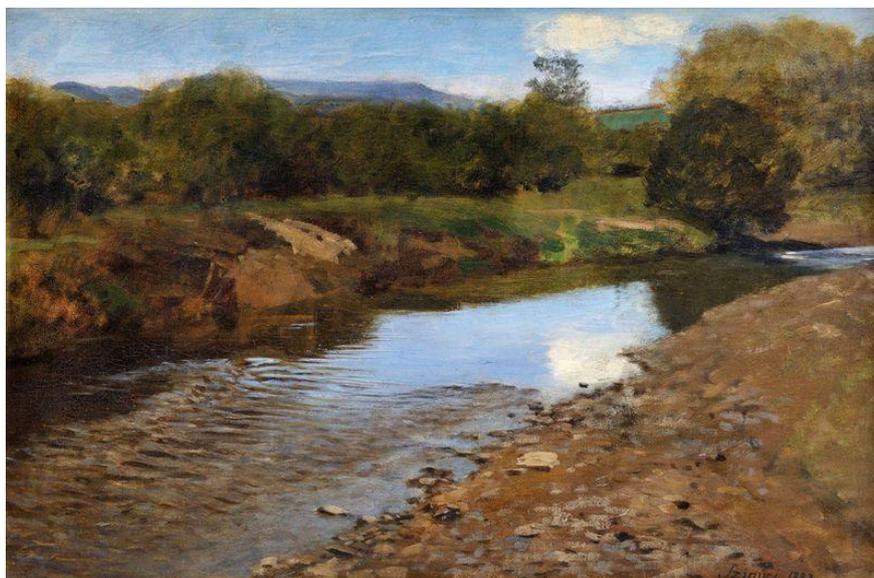
Szepesi-Kuszka Eugen (Jenő) - (1936); slovenský maliar; po absolvovaní strednej školy študoval na Umelecko-priemyslovej škole v Budapešti (prof. J. Benczúr, K. Lotz); 1898 sa zoznámil s *L. Medňanským*, spolupracoval s ním a chodil s ním takmer 18 rokov; venoval sa hlavne krajinárstvu, pod Medňanského vplyvom spracúval najmä tatranské, resp. spišské motívy; od 1908 sa pravidelne zúčastňoval výstav v Budapešti a ďalších uhorských mestách

E. Szepesi-Kuszka: Chalupy pri rieke Poprad (1910)

Szépművészeti Múzeum/sépmí-sety (v Budapešti) - *Múzeum krásnych umení (v Budapešti)*; v novorenesančnej budove z 1906 galéria starých majstrov; základ tvorí kolekcia Miklósa Estzerházyho; významný súbor španielskych majstrov (E.Greco, D.Velázquez, F.Goya), talianskeho umenia (Gentile Bellini, Correggio, Raffael), ďalej P.Brueghel st., H.Holbein st., F.A.Maulbertsch; ďalej zbierky *egyptského, antického umenia*, grafiky, staré plastiky a galéria moderného maliarstva

Szinyei-Merse Pál - (†1920)

P. Szinyei-Merse: Na brehu potoka (1883)

Szyndler Pantaleon - (†1905); poľský umelec, zástupca *akademizmu*; hlavnou témou jeho malieb boli nahé modely, žánrové maľby, obrazy s náboženskými a orientálnymi motívmi a portréty;

https://pl.wikipedia.org/wiki/Pantaleon_Szyndler

<https://www.google.sk/search?q=Pantaleon+Szyndler&espv=2&biw=1848&bih=995&tbm=isch&bo=u&source=univ&sa=X&ved=0CB4QsARqFQoTCMrYgsyL6sYCFcm3FAodt-wOVg>

P. Szyndler: Eva (1889)

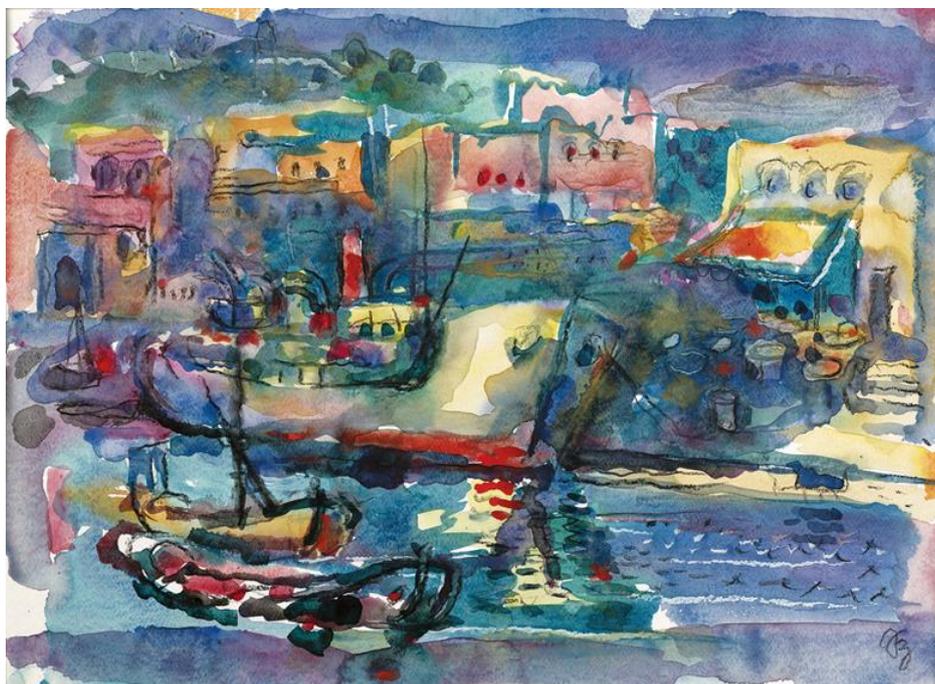
P. Szyndler podľa Rembrandta: Zuzana a starci (1876)

Szyszkowitz Rudolf - (†1976); rakúsky maliar a grafik; popri Alfredovi Wickenburgovi a Wilhelmovi Thonovi najdôležitejším zástupcom štajerskej *Moderny* (pozri *secesia*); v jeho tvorbe sa odrážajú rôzne vplyvy, najmä *kubizmus*; nástup jasnejších, svetlejších, priamych farieb je ďalej umocnený prirodzeným svetlom, ktoré zvyšuje jas farieb. Aj cieľ v jeho neskoršia práci, štruktúry, aby mu prináša silné vrstevnic v jeho obrazoch, je ideálny spôsob, akým vykonával *vitráže* okien hlavných mostov a oporných konštrukcií pre technické účely; pozri *rakúski maliari 20.st.*

[http://de.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Szyszkowitz_\(Maler\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Szyszkowitz_(Maler))

R. Szyszkowitz: Sv. Rupert (vitráž kostola sv. Ruperta, Hohenrain, Švajčiarsko, 20.st.)

R. Szyszkowitz: Biela loď (akvarel, 1970)

R. Szyszkowitz: Nanebovzatie Panny (1954)